This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

A 942,624

PROPERTY OF
University of Michigan Libraries
1817
ARTES SCIENTIA VERITAS

LLIBRE

DE LA MORT

ES PROPIETAT

MARIANO AGUILÓ Y FUSTER

LLIBRE DE LA MORT

"Lexa star la paor de la Mort car gran follia es voler perdre per aytal temença, la consolació de la sua vida.„

Llibre de Receptes.
MS. de la Biblioteca de Valencia.

BARCELONA
LLIBRERÍA D' ÁLVAR VERDAGUER
Rambla del Mitg. — 5
1898

849.98
A283ll

Barcelona. — Establiment tipogràfich de Joseph Espasa
221, Carrer de las Corts, 221

3-421559

119
34722

ADVERTENCIA AL LLEGIDOR

La mort de mon Pare, que al Cel sía, crudelment soptada per los qui l' estimavam, no ho fou tant, de teulades en avall, per ell mateix, qui la rebé com agradosa visita de una amiga llarchs anys esperada.

Y no fora estrany que la Mort agrahida li endolcís, ab má piadosa, els últims moments de sa existencia, puix de ben jove, com enamorat feel, començá de festejarla, precisament quan li arrebassava, en plena vida, á los qui ell més volía, com per dexarli ab lo condol; una penyora d' amor que avivés tot sovint sa recordança.

Lo colp primer fou ja inesborrable; morí sa

bona mare el 22 de Novembre de 1844, en la flor de l' edat, dos anys després d' haver comegudo la sentencia de mort sobre son cap suspesa, per crudel malaltía; inconsolable á sa perdua, li dedicá nombroses composicions, casi totes les que escrivía, puix si no amorosa á Ella endreçades, hi aparexía son recort, ja com amarga decepció, ja com esperança dolcíssima per l' altra vida.

Mes aquesta mort, de segur la més dolorosa, no feu més que obrir camí á les semblejades perdues de sos amichs más malgrats, que cada segada recrudiéu ab más força la dolor primera, segons diu en un de sos aniversaris:

> Cada eterna despedida
> de casaín de mos companys,
> m' ha renovat la ferida
> que tú obrires fa tants anys...

Son primer amich, el malaguanyat Don Pau Piferrer, al qui estimava com á germá y com á mestre, morí quatre anys más tart (1848) assistit per mon Pare, que li serví (en sos últimos temps) com d' amorós Cirineu, en la llarga fatiga de la vida que 'l portá á la tomba.

Anys aprés (1872), lo segón amich ab qui 'l lligava més germanor de pensaments y afectes, lo sabi filosoph don Xavier Llorens, moría també, dexantlo plè de soletat y tristesa, que compartiren molt poch temps l' inoblidable rector de aquesta Universitat, don Estanislau Reynals, y l' egregi retòrich Coll y Vehí, amichs volgudíssims, passats á mellor vida ab curta diferencia, com si la Mort engelosida volgués per ella sola, lo tresor d' amistat germanívola que mon Pare els donava...

Ab amorosa recança, va plorarlos, recordant aquells primers anys en que malaltiç y abatut, esperava ab gojosa resignació, de revèurels molt prompte.

No es d' estranyar, donchs, lo gran nombre de composicions que figuran en est llibre, dedicades á còlrer un pensament poch agradós de ordinari per los qui vivím fora d' Herms ó Cartoxes, endolçit per açò ab l' anyorança d' una Mare que allí dalt l' esperava, y més que tot ab la Fe del poeta relligiós que 'l portava á veurar dins la mort mateixa, l' aubada d' una eternal é inefable bellesa...

Al donar á la estampa aquest primer volúm

de Poesíes de mon Pare, no he fet més que ordenar los materials qu' ell ja tenía escollits, seguint en lo possible l' ordre cronològich qu' en diverses dates trobí assenyalat (*). *He volgut presentar tot sencer lo ramell de mortuories perpetuínes, segur de que si alguna flor hi apareix mòstiga ó á mitg badar, sabrá conèxer lo discret lector que la feresta dalla inspiradora d' estes composicións, no permeté á llur autor retocárles com volía ans d' oferirles al públich, com un tribut que anys há desitjava pagar á la memoria dels sers estimats que molt dejorn lo feren amistançar, mogut per sa anyorança, ab el pensament de la Mort.*

ANGEL AGUILÓ.

Febrer de 1898.

(*) En la primera part he seguit exactament l' ordre en que dexá mon Pare ses poesíes, puix la falta de sincronisme pareix compensada per la mèllor relació d' entre elles.

ESPERANT LA MORT

(PRÒLECH)

UNA greu y pertináç malaltía sobrevinguda al sortir de la jovenesa, axalá per á sempre les curtes y encongides ales ab que de tant en tant gosava voletejar pel camp de la poesía. Mes no per açò vaig esmenarme gayre de la fal-lera d' esplayar mos sentiments en rimes casolanes; puix mogut per l' escalf d' una arrelada afició á la llengua materna, si de jovencel havía cantat l' amor, malaltiç m' entretenía, á estones, á festejar la mort que molt avinent creya...

Disculpable era aleshores l' ardiment de versejar; mos esplays no s' escrivíen per l' es-

tampa; nostra llengua, altra volta desamparada, sufría llavors una de les proves més críticques y perilloses. Alguns bons patricis ab llurs produccions, li havíen renovat ó axermat, com millor saberen, son antich camí reyal; mes ¡ay! encara que reobert de bell nou, negú sen aprofitava en públich. Deu anys passaren entre la venturosa sortida del *Gayter del Llobregat* (1), y la del *Tamboriner del Fluviá* (2), l' olotí benemèrit que fou el qui primer li respongué ab sos menuts *repichs*.

En aquella temporada la soletat era quasi complerta; de nostra literatura, no ja 'ls rossiyols, fins los aucells vulgars semblava que 'n fogissen. Per çò en lloch de aufegar la gemegor de mos humils piulets, com merexíen, los assentava, sols pel pler de figurarme que seguía conreant nostre dissortat llenguatge. Desitjava imitar al fill de mare viuda desvalguda, qui per denarit que sía, trau forces de flaquesa y tota feyna li es bona per dur ab ella un troç de

(1) Lo mestre en Gay Saber doctor don Joaquim Rubió y Ors.

(2) Don Pau Estorch y Siqués.

pá á la qui li doná 'l ser, y molt més si de rica en altre temps, vingué á romandre en la miseria.

Per çò, desapoderat y tot, me afanyava per apendre de dir ab veritat lo que *sentía*, decantant de la ploma els mots forasters que se barrejan ab els nostres, á fí de que un xich més destriada la llengua, fos possible escriure en el *pla catalanesch nostrat* que 'ls pagesos y els bons llibres nos conservan, els ilusoris progectes que *fantasiava*.

Als molts inconvenients d' exes pobres poesíes, tenen el pecat original de no havershi fet (com en cap de les meves) prou cas del lector, ab qui no comptava, contentantme de *pensarles* en la llengua en que les escrivía y en la veritat de lo que hi deya, puix era impossible no sentir la poesía dels mots més expressius que s' arreconan pels pobles, testimonis de la llengua que volíem restaurar, y que sense cercarlos venen á la punta de la ploma ó ab l' escalí mateix de la rima.

Fent un tardá y pot ser últim repás dels papers emborronats per mí, que generalment he tingut oblidats y ben á recó com los per-

tura, he tolerat aquestes Versos á la mort, que per mi han tornat á ésser més d' actualitat que quan los fiu, obligant la mua de passar que posi en algunes composicions, per romantiques, exagerades é incorrectes.

No sé si la vellesa m' ha dat una tolerancia per la mera que abans no tenia ó si l' esperiencia trista de la vida, me fa creure que l' cor del jove pressent y endevina en lo qui escrih lo que més tart ha d' arribar... Versos que creya exagerats, m' han semblat comprovats per les realitats de la vida, y m' ha ocorregut l' idea de publicarlos, ja que la major part estan impresos, per les bondadosas exigencias dels directors de les publicacions catalanes y mallorquines.

Tot lo que pertany á la nostra infantesa, té qualque cosa de sagrat, com l' amor materna, sempera per ésser l' edat de l' ignorancia.

Les campanes oliades en el poble de sa naixença no perden may son resso especial, fins pels incrèdula.

Les dades de Nadal y de Nassa, á més

d' ésser les de la llar, y les populars per excellencia, tenen l' agredolç d' ésser les fites anyals, els pilars del pont de la vida, per ahon entrám á l' eternitat. Es el día de les recordances, y en mitg de l' alegría tením, vulgas no vulgas, lloch pels morts estimats.

Los dols y remembrances dels defunts, especialment dels caps de casa, duravan en ma infantesa (abans de l' exclaustració del any 1835) tant al menys, com sos fills vivían. Llavors encara no 's duyen als morts desterrats á llunyans cementiris.

Moltes families tenien el vas ó tomba *dels seus* en les esglesies que més frequentavan, y veyen tot sovint la llosa que tancava els passats y 'ls havía de cubrir á ells, y ahon anavan á absoldre la nit de Tots-Sants.

Prescindint dels sufragis y almoynes, el recort casolá no mancava en les oracions del Rosari y de la taula: la pietat pels defunts endolcía la cruesa del espectacle de la mort...

. . . . . .

. . . . . .

Remembrances de la Mort

* * *

¿Per què 'ls morts son els meus amichs? ¿Per què m' oblit dels vius que m' estiman, per recordar, en les festes anyals, la cara de cera groga dels amichs que 'm faltan? ¿Per què amargar el plè de la vida?

Ells han passat per la dolor sobirana y jo agoníç y may arrib á morir.

Ells han trobat la veritat que jo cerch debades. L' ideal se 'ls ha fet real.

En els braços de Deu, en mitg de la lluyta fatigosa de la vida; han merescut sentir abans d' hora la campana del descans.

Á UN CIPRER

PER què 't crearen, oh arbre,
sens ombra, ni fruyt, ni flor?
¿has nascut sols per fer por
devora tombes de marbre?
Tot arbre qu' engrons l' oratge
bat sos rams fent dolç renou,
mes lo teu negrench fullatge
gemega si 'l vent lo mou.
Si 'ls pámpols verts se bellugan,
si 's va gronxant el lloré,
si 'ls embats ab les flors jugan
y l' esperança se 'n vé;
Com un llamp fuig y s' esborra
tot pensament de conhort
guaytant tú, feresta torre
de la ciutat de la Mort.

A cada poble t' he vist
á les portes del fossar;
dígam, centinella trist,
què 'ls defunts te fan guardar.
¿Per qu' es que sempre en els punts
te posan més solitaris,
y vius sentint les pregaris
que resan á n' els defunts?
¡Oh! ja ho sé... perque t' arrel
mostra á n' el cors el seu llit,
mentres que 'l tronch, com un dit,
senyala á l' ánima 'l cel.

¡OH MORT!

(DESESPERANÇA)

Malament viu | qui pert delit de viure
A ma dolor | del tot ja m' abandon.

AUSIAS MARCH.

"Oh Mort, jatsia la memoria tua aterre les penses humanes, prechte nom sies ara piadosa; tú quest fi de tots los mals de la trista y miserable vida, dona terme á la mia incomportable dolor e intollerable agonía. Qui es aquell tan inhumá e ab tanta impietat, que nos dolga de la mía trista joventut...„

JOHANOT MARTORELL.

JA no 'm vals ¡oh fortalesa!
per la dolor que 'm combat;
duch un vestit de tristesa
que may pus veuré esquexat.
Lo mantell de la nit balba
no condorm mon punyent dol,

que segueix quan guayta l' alba,
quan se 'n paja y tomba 'l sol.
Un pesar de mort, fa díes
que 'm bofega lo cervell,
li fuig per totes les vías
y per tot romanch ab ell.
Com els amichs no s' enganan
fuig també de l' amistat;
¿qué 'ls respondré, si 'm demanan
de qu' estich tan tresmudat?
Si 'm prenen la má bullenta
escanyé la seva má,
y 'l foch que á mí m' atormenta
per açò no minvará.
Els albres amichs, mos llibres,
no tenen un mot per mí;
quan cruzen totes les fibres
del cor ¿qué 's posa á llegí?
¿Quín pendré? ¿qún aconhorta
d' ests prestatges plens d' autors?
¡poch serveix la lletra morta
per remey de grans dolors!...
La gargamella encetada
tinch, d' anfegarhi 'l gemech;
y la barba arrumorada
del plor sanguinós que rech.
Jo 'l sent per ma cara verda

regalar, la pell cremant,
com d' un puig que 'l llamp esquerda,
lo pedrench va redolant...
¿No ha arribat als derrers térmens
la desolació ab que 'm trob?
¡Què 'm manca sinó los vérmens
que devoravan á Job!
L' home á qui 'l mal fat s' aferra
no li val lo forcejar,
del demunt se 'l trau la terra
y l' escup de sí la mar.
¡No puch pus!... fallme 'l coratge
per combatre ab ma greu sort;
me guanya ab tanta ventatge,
que retut te crit... ¡oh Mort!

Novembre de 1913.

UNA VISITA ALS MORTS (*)

Per los cossos qui sofriren,
bon remey y bon repòs;
per los ánimes qui amaren
llum eterna, etern consol.

JA tinch tantes fulles negres
en el llibre del meu cor,
la Mort ab lletres de llágrimes
m' hi té escrits ja tants de noms,
qu' á les ciutats dels qui viuen
anyor les ciutats dels morts,
puix conech pels cementiris
més gent qu' en els altres llochs.

(*) Vejas la nota, á la fí del llibre.

Lo primer que pels vilatges
cerch al entrarhi de nou,
n' es l' esglesia, ab la sagrera
que 'l fossar manté recòs.
Revoltat de creus y fosses
á l' eternitat m' acost,
vehent millor lo qu' es la vida,
si entre est mon y l' altre 'm pos.

Davant troços de mortalla,
cabells que surten á flochs,
closques blanques, ossos negres,
fustes forrades d' escot,
ò lloses que á ningú enganan
adulant ab lletres d' or,
me sotsmet ab menys angoxa,
á la creu de ma dissort.

Desd' infant que mir la tomba
sens parpellejar de por,
y á la Mort com á una mare
que 'ls fills amorosa adorm.
La Fé santa m' ha dit sempre
que més enllá d' aquests clots,
hi há un paratge ahon s' hi estima
ab més puresa y més foch.

Avuy vinch á visitarvos
perque es vostra festa ¡oh Morts!
y us alegran la diada
misses, llágrimes y flors.
Conech que 'l temps se m' acosta
de rebre alberch en el clos,
hon la carn se torna cendra
podrintse dins quatre posts.

Retut per la malaltía,
la Mort par que 'm guayta aprop,
sent que fas olor de terra,
que la sepultura 'm vol;
jove, en res nat de la vida
sosséch ni alegría trob;
l' estel fosch de ma existencia
á un terç de carrera 's pon.

Quan apach la llum al vespre
mortalla 'm sembla 'l llençol;
del fuster qui 'm fa la caxa
sent la serra y lo ribot,
del cávech qu' obra ma fossa
retruny dins mí cada colp;
y resar sent mes germanes,
tallant y cosint son dol.

Allunyant del meu devora
solacíes y deports,
mon esperit cada día
se despedeix de mon cors.
Aquest, del llim de la terra,
á la terra ja fa goig,
l' altre axampla y bat ses ales
per empendre amunt son vol.

Deu me dó, quan l' hora arribe
de morir en el redós
de ma llar, rebut lo Viátich
y assistit d' un sacerdot;
l' ombra d' una creu de pedra
sobre 'l vas me guart el sòn,
y 'ls parents vinguen á absoldre
com jo pels passats he absolt.

Entretant, fills de la terra,
dormiu bé y guardaume lloch;
y si es ver que vostres ossos,
de nit quan lo fosser dorm,
ixen de llurs sepultures
per la *dança de la Mort,*
sortiume á camí lo día
qu' ací 'm duguen ert y groch.

Vindré á romandre ab vosaltres
fins que 's sente lo retrò
de la trompa del Judici,
qu' ha de cridar á tothom;
y en lo final terratrèmol
qu' espoltrirá estels y sols,
ressuscitats hem de veure
com la Mort matexa 's mor.

Novembre de 1849.

LA MORTALLA

Dissort e greus pensaments
envellexen ans de temps.

Refrá popular.

Los companys de ma infantesa,
quan m' escometen, s' esglayan
vehent mon front com s' escalvina
y 'ls cabells canuts que guaytan.
Ells mostran negres ó rosses
llurs garcetes perfumades,
com senyeres jovenívols
de l' amor y l' esperança.
Y com si 'ls anys no més fossen
los qui 'l cap ens blanquejassen

Ilegal

y ets fa temps ma enamorada;
sota l' arbre de ma vida
tes mans cobejosa paras,
Madurantmhi més depressa
perque més depressa cayga,
y en lo tálam del sepulcre
vage tost á desposarte.

Febrer de 1852.

L' ALBERCH DERRER

(LA CAXA)

Bo y retut ans de mitg día
me n' hi entrat adins d' un bosch,
ajaçantme abaix d' un roure
freturós d' alè y repòs.
Del panteix de la pujada
mester es referme un poch,
lo camí es de mala petja
y m' ajup lo feix que port.
Adosserat pel brancatge
que 'm guarda del pich del sol
sens empatxarme la vista,

¡qué bé 's descansa en est lloch!
Avinent, entre blanchs còdols
y alt herbey, corre una font
que convida ab suau fressa,
la desanciada son.
Mes tot explayant la vista,
l' esperit román absort,
vehent la Bellesa abraçada
al Sublim ab mitja por.
Ací, catifes de molsa
brodades totes de flors,
hon les merles desafían
á cantar als rossinyols.
Allá dalt, les cinglateres
crestejant sos penyals roigs
hon los isarts no s' hi arriscan
esporuguits pels voltors.
D' abadía torrejada
s' alçan aquí 'ls enderrochs,
enfront del castell que mostra
fesos murs y trencats ponts.
Les cel·les dels hermitatges
ha esbucat est segle foll,
forçant á viure entre 'ls hòmens,
al home que naix ab cor.
Dexaume, bon Deu, romandre
en aquest afrau reclòs,

per gosar de tan bella obra,
poblantla ab antichs recorts.
Assaciaume ab sa bellesa,
de que encara no 'n tinch prou;
vull gosar d' aquest pler, i' únich
que més creix quan més ne gós.
Per una pobre cabana
amagada entre aquests rochs,
dexaría 'ls grans vilatges
y els palaus de més confort.

. . . . . .

De la soca del vell roure
en que m' estava á redós,
n' ha sortit una veu trista
que á l' orella m' ha respost:
«Amich, no 't frises, espérat,
jo puch darte lo que vols:
los llenyaters l' eyna esmolan
per aterrarme tantost;
Sos fills, ma capsada á fexos
se 'n durán per ferne foch;
despullat á la molina
m' arrossegarán els bous;
Les dents aspres de la serra
partirán mon rull en posta,
y de quatre ben clavades
farán ta caxa de mort.»

. . . . . .

Al baxar, los llenyatayres
he trobat destral al coll,
y á poca d' hora aquells cingles
retrunyíen ab llurs colps.

Bruguera, Septembre de 1854.

ENTRE MUR Y ESFASA

Hem rebut de Deu la vida
com penyora manllevada
qu' hem d' emprar, fins l' hora incerta
que la Mort vinga á cercarla.
Al bo de la jovenesa,
veig qu' est deute se 'm demana,
per ser tal volta dels jóvens
qui 'l pague ab manco recança.
Quan l' arbre de nostra vida
sempre hem de regar ab llágrimes,
poca y amarga es la fruyta
de ses malaltisses branques.
Per açò la Mort piadosa
dolguentse de mes desgracies,

tot sovint me dexa entendre
que s' acosta á delliurarme.
Cascun jorn, senyals me dona
de que més y més s' atança:
dins los batechs de la febra
sent l' eco de ses petjades.
Benvinguda donchs, amiga,
si m' alleugeras la cárrega:
ni 'm fas por, ni fris de vèuret,
mes si vens ¿per què 't retardas?
¿Per què ta dalla me mostras
y 'm rodejas y la brandas
y apuntántmela sotspesa
ni 'm dexas viure, ni 'm matas?
Quan oblit la malaltía
vé soptosa recruada;
me cercas quan vull fugirte,
y si esper el colp t' amagas.
¡Ó esmerçar la vida 'm dexas,
ó mátam d' una vegada!
no perllongues m' agonía
tenintme *entre mur y espasa.*

DECEPCIÓ

"Bem maravell | hom tanta dolor cab!... "
(AUSIAS MARCH: Cant XLIX)

MALALTÍES de l' ánima no matan,
n' agonisa hom llarch temps, mes ¡ay! no 'n mor
per dolor, les parets del cor no esclatan,
sols los ulls son, qui esclatan ab greu plor:
mes les llágrimes cruels, que 'ls ulls ençatan,
del cor no trauen l' infernal cremor;
mullan ses fibres, que axamplantse baten,
y axí hi cab més dolor dins nostre cor.
¡Ay! del mesquí qu' en hora malehida
per ésser naix, d' alts sentiments trahit,

la Mort matexa 'n fuig, y en fuig la vida!
viu per provar ab desficiós neguit,
que si 'ls desitgs del home son sens mida,
també 'l cor pel dolor es infinit!

Diada de la Mare de Deu dels Dolors 1864.

* * *

La vida embellida ab l' esperança s' estenía davant mí, com l' ombra que fa el caminant quan gira l' esquena al sol ixent.

Ara me 'n vaig de cara al sol que 's pon: l' ombra y la vida son ja al derrera.

Tot ha mort lo que rodejá ma infantesa y jo puch comptar incerta, mes ja avinent, l' hora de morir.

Só arbre vell, desfruytat y ara ab tanyada nova exint al peu de la soca mitg fesa...

La bruya verdejá ufana y l' espiga n' ha estat migrada y fallada... Com aquelles espigues tacades de mescara que negrejan y son pols, quan les altres maduran y se dauran.

He consumat mon temps y he fet malbé la vida... amant debades.

He experimentat tristament l' home.

¡Quantes ancores d' esperança he romput en les roques ó s' han rovellat dins l' arena estèril!

¡Quants cors volguts he trobat buyts!

¡Còm creix la fadiga del camí, tant com se 'n acosta lo terme!...

Les persones volgudes, me apar que les tinch de tornar á veure ab eternal jovenesa.

Els llibres me fan plorar, al despedirme d' ells plens de senyals, altres il-lusions fallides...

Eix mon lo deix per un altre infinitament mellor... l' únich que 'm reca es un sòmit... sou vosaltres, lligendes de ma terra, que tant temps he fantasiat y que volía fer reviure gloriosament. ¡Oh tú, Otger ab los nou de ta companya... tú, valent Berenguer... tú, lo cavaller del Drach... tú, damnat compte l' Arnau... y vosaltres, fades encantades dels nostres lachs... adeu... adeu pera sempre!

187...

LO LLORER Y 'L CIPRER

TANT los llorers de la gloria,
com los ciprers de la mort,
son arbres que fan memoria
de nostra futura sort.
Per açò m' ocorre á estones,
que fora bo plantar junts,
los llorers de les corones,
ab los ciprers dels defunts;
perque si massa s' ufana
l' estufera del llorer
gronxat per la gloria vana:
« Company, li diga 'l ciprer,

pensa que 'l jorn de la talla
t' han de veure 'l migrat rull,
y ab l' esclafit de la rialla
castigarán ton ergull.»

Pedralbes, Agost de 1878

A LA MORT D' EN PIFERRER

***

Dins la estreta limitació del nostre entenimment... mes, dins la esperança infinita de la nostra Fè, me agombola y me alenta lo joyós somni, l' escalfat desitg de que més enllá d' aquesta vall de llágrimes tinch á trobarlo, fiant Deu, altra vegada, per viure ab Ell y prop d' Ell, exa vida perpetual y gloriosa, que tot lo més pregón del nostre ésser y totes les promeses de la nostra Relligió, asseguran...

LA VESPRADA DE TOTS-SANTS

(Á N' EN PAU PIFERRER)

"Ses sdevengut novellament ques son vistes ara de día per diuerses persones publicament e diuerses vegades professons grans de persones ja defunctes e passades desta vida...„

(EXIMENIS: *Primer del crestiá; c. 5. g.*)

Calaveres grogues,
branques de ciprer,
les campanes tocan
sense 'l campaner.

En la meva infancia m' agradavan els díes sense sol, els arbres sense fulles y 'ls hòmens callats. Un día y una nit m' agradavan més que tots els altres, el día que la Esglesia posa cendra

demunt el cap dels feels y la nit de defunts, que les campanes tocan sempre pels passats.

¿Quí, en tal vesprada, no anyora ningú? ¿Quí, anyorant persones amades que may més tornará á veure, no 's sent estrenye 'l cor, y quan les campanes matexes, tot y essent de bronze, ploran y 's condolen ab aquest complant únich que axeca 'l Catolicisme dins les grans ciutats, pels grans dols y per les tristes remembrances, ¿quí no sent la má gelada de la mort que l' escomet y li recorda son vehinatge?

En aquell concert d' angoxes, totes les dolors hi tenen part.

Los cans y tot ho sentíen y udolavan d' aquella manera que esfereheix al poble, que 'n diu plorar precursos d' avinents desgracies.

Aní á la Seu per dedicar aquella vesprada á les remembrances dels morts, á la festa de les ánimes. Me passejava per la claustra y les lloses retronavan ab mes petjades.

Quan s' enfosquí, m' assentí cansat al pedrís que corre fins abaix del sepulcre de bronze de aquell famós jotglar del segle xv.

Aleshores, no sé què fou de mí: si isquí de seny condormit, ó fuy arrapat per mans d' esperits que 'm mostraren lo que viu.

Com una professó infinita d' ombres, com un

ríu enlayre, com si 'ls aucells de pas s' ajustassen per fer el viatge ensemps, els morts ab els signes dels oficis que tingueren exiren de les tombes y de la claustra, y el carrer venía de morts de gom á gom...

Sonavan ensemps les campanes sens ordre, per mostrar la igualtat de la mort. Totes procuravan aufegarse unes á les altres y totes se ohíen clares: la batallada de les grans estramordía, y el gemech agut de les esquelles esborronava el cor. S' hi ohíen les veus de vells y d' infants, de reys y de vassalls (y el més estrident dels pagesos de remença que sobrepujava als altres...).

Les tombes reyals s' obriren, dels bisbes y dels magnats, com les dels menestrals y clergues.

Al exir de la claustra de la Seu, les cases, alberchs, palaus y temples desaparexíen com núvols que 'l torb engega.

La terra escupía sostres y sostres d' ossos que ab una bellugadissa y cruxidera assordadores, se cercavan, trobavan y alçavan drets y seguíen la professó ab tanta pressa com les canyes de blat que ajau la bufada y s' axecan quan passa.

La remor semblava á la del trebolí y á la del terratrèmol ensemps, ab crits aguts esgarrifosos.

May els núvols de llagosta qu' assola una bella comarca, han estat més atapahits y espessos que aquells immensos esbarts que formavan els esque-

lets ó carcanades humanes, llençant tota mena de gemechs y veus espaventables.

Ningú tocava á terra. La Mort cavalcava l' ossamenta d' un cavall ab ales de rat-penat. Marcavan cada casa ab el nom del que hi havía de morir dins l' any. Al passar per davant la Biblioteca, cementiri de les ánimes, que ella no podía occir, les órbites de la Mort semblavan irades y féu escriure el nom d' en Piferrer...

Com als pobles de montanya veuen el vent del Caçador y senten l' aglapir dels cans que mena; axí vaig ohir los noms d' en Balmes, d' en Piferrer esgarrifantme...

Una campana benehida retroná... y els morts desaparegueren.

. . . . . .

Al despertar era de nit. Davant el portal que dona de la claustra á la esglesia, havíen encés un llantoner. Aquelles corones de llumets que feyen destacar els serrells de pedra dels archs de la font brolladora, alleugeríen aquella obra, fins al punt de semblar cosa de fades; y demunt la delicada volta de randa, semblava axecarse la gegantina torra que seguía plorant, plorant ab ses campanes totes...

L' any següent, en Balmes y en Piferrer moriren jòvens é inesperadament...

Claustre de la Seu de Barcelona, 1848.

AL COMPLIR VINTICINCH ANYS

(L' ENDERROCAY)

PER què vuy sent que retronan
tan ferestes dins mon pit,
les campanades que sonan
senyalant la mitja nit?

Les batallades aquestes
ma fantasía han mogut,
com si tocassen funestes
á morts, per ma joventut.

Llur ressò dins mon cor sembla
l' enderroch d' un gros penyal,

que fos pel llamp, cruix, retembla,
s' esllabiça del toçal,

Rost avall bota, redola,
trenca soques y brancam,
ab crexentes ales vola
de polseguera y rocam,

Fins qu' ell, ab tot quant agafa,
gira, empeny y fa estimbar,
axecant ones s' esclafa
dins los avenchs de la mar.

Les hores d' aquest rellotge
quasi 'm donan més esglay,
que 'l retrò y núu de pols rotja
que segueix l' enderrocay.

Perque ara la mellor branca
del arbre del temps comptat,
s' esquexa... desembalanca,
y cau dins la eternitat.

Y com la branca primera
sa florida se n' ha duyt,
ja cap flor de primavera
resta en l' arbre que hi don fruyt.

Veus ací perque retronan
dins mon cor ab tant neguit,
les campanades que sonan
senyalant la mitja nit.

Maig de 1850.

A LA MORT

D' UNA NEBODETA DE SIS ANYS

DESPRÉS DE LLARGA AGONÍA

I

GRANS mercès, oh Deu, qu' es morta!...
¡s' ha aturat de batre eix pit!
esfondrada está la porta
que tancava l' esperit...
¡Quína lluyta tan amarga
dins lo frèvol d' aquest cors!
¡quína tempesta tan llarga
per desfer un pom de flors!

May ab tanta d' impaciencia
cap més mort havía vist;
veure patir l' ignocencia
n' es l' espectacle més trist...
¡Angelet meu, que al cel volas
y ma esperança te 'n dus,
ab ta mort, par que 'm consolas
per no véuret sufrir pus!

II

Veníu á ajudar, vehines,
á vestir eix cors gelat,
que metges y medecines,
fins ara han butxinejat.
Un art d' impotencia sabia
dexa aquí son cruent segell...
cubríulo... enramau la gabia
ara que n' es fuyt l' aucell.
Per sempre més, ses parpelles
demunt sos ulls aclucau,
coronaula de poncelles,
vestíula de blanch y blau...
Tanta n' era sa bellesa
com n' es gran mon desconhort,
y encara sa garridesa
venç l' horror que fa la Mort.

III

Vestíula imitant la norma
ab que 'ls ángels habillám,
ja que tenía la forma
dels més purs que fantasiám.
Enjoyau ab flochs y gales
son tonellet de satí;
que sols li mancan les ales
per ésser un serafí...
Sa amorosa ánima bella,
aquest cors ha fet mal-bé,
com romp ufana poncella
l' estret cálzer hon nasqué.
¡Del plant nostre, bé 't deus riure,
colometa sense fel!
¡còm ací havíes de viure
si 't cridavan desde 'l cel!

IV

May més tanta intel-ligencia
veuré unida ab tal candor,
ni dins tanta d' ignocencia,

resplandirhi tanta amor.
En tenir encobehida
una flor, la mort l' hem cull;
¿tindré l' amor homicida
que me mata á quí més vull?
¡Ay Mort rival! ¿per què 'm dexes
si en gúst, tant nos avenim?
fas el sórt anys há, á mes quexes,
y 'm matas en lo qu' estím!
En vèurem, de correguda
me sortíes á camí,
¿m' hi sortirás, ben volguda,
quan me acabe d' morí?

V

Mes ¡ay! que 'l dol d' una mare
sent que aufega en part mon dol;
plora, germana, que encare
no es temps de darte consol.
Ta dolor cap rahó escolta;
plora, plora, ves plorant;
¡besa per darrera volta
l' ert cosset del teu infant!
Mes en mitg de t' anyorança,
la Fe 't mostra un nou estel

d' eternal benavirança,
que per tú, llúu dalt del cel.
Adora la má qu' arranca
exa esberla del teu cor,
oferint á Deu la branca
de que ha volgut exa flor.

20 Juliol de 1868.

AL COMPLIR TRENTA ANYS

(DESCORATGEMENT)

PER què en mon matern llenguatge,
dols y esplays rimats escrich,
si cap veu que 'm dó coratge
sent de mestre ni d' amich?

L' amor patri m' hi fa escriure,
y m' entrech á exa passió,
ja que 'ls desterrats per viure
hem mester qualque ilusió.

Mes ¡ay! se pert ab tal cuyta
nostre antich parlar nadíu,

que 'm trob feble per la lluyta
que demana son cultíu.

En vá ma lira pagesa
lo voldría deslliurar,
per aquesta noble empresa
tot lo poble hi té d' aydar.

La trista llengua materna,
regina un temps del bell dir,
lo menysprèu la desgoverna
y se rebel-la á obehir.

Per escriure en est llenguatge,
si tingués ingeni y art,
cal un llarch aprenentatge
y en acabant... fora tart.

Fugí lluny ma jovenesa,
los trenta anys vuy he complert,
y espeuat, mir la cruesa
de mon camí en eix desert...

De la escala de la vida
som en el replá del mitg,
y ni baxantla complida,
veuría obtès mon desitg.

Curta 'm resta la jornada,
puix si 'l sol sembla encare alt,
en ple día la vesprada
m' entenebra, 'm té malalt.

Veig la estrella de ma vida
que decau y s' enfosqueix,
y una onada enterbolida
par que á estones la engoleix...

Valdrá més d' una vegada
foragitar ilusions,
que ab les mortes fer solada
cascun any pels escalons.

Esta escala se devalla
per tothom ben aviat,
ni entre plers lo rich s' hi encalla,
ni entre plors lo malenat.

Llenegant per exes lloses
tot sovint s' hi fan malbé,
qui ab les fulles de les roses,
qui ab les branques de lloré.

Cada escaló á mils senyala
l' ocult terme de sa sort,

y en aquell lloch de la escala
surt á abraçarlos la mort.

Buydau donchs, de ma memoria
gentils somnis lleusengers,
tant si 'm temptau ab la gloria,
com si 'm temptàu ab los plers.

Quan la patria se desperte
recobrará son parlar,
formantse una host qui 'l lliberte
d' aquells qui 'l cercan matar...

¡Oh! si estimás més l' historia
lo jovent estudiatíu,
¡quanta llum y esplets de gloria
trobaría en nostre Arxíu!

Per dissort tancan la porta
per hon s' entra en eix Palau,
y al dar la llengua per morta
dins l' avench tiran sa clau.

Dexan corrompre 'l llenguatge
après al matern mugró,
per junyirse al esclavatge
que may pus tindrá reemçó...

¡Adeu, avia Catalunya!
mare Mallorca, ¡ay adeu!
la malaltía m' allunya
d' atenye 'l quel cor vos deu.

La mentidera esperança
me abandona á ma dissort,
y el trepitg sent que s' atança
del calcigar de la mort.

¡Muyra, abans que vinga el día
que 'l fret dupte entre en mon pit,
y com planta que 's mostía
s' hi mostihi mon esperit!

Maig de 1855.

A LA MORT

D' EN XAVIER LLORENS

En mitg del sufriment que te acabava la vida, enretirares les esperances humanes de la ciencia y els consols de la amistat, y quan ningú la sospitava, tú somreyas á la Mort...

T' ha arribat l' hora del premi, que mereix el just y 'l feel.

Lo que 'm resta de vida la passaré en ta anyorança, y á pesar d' açò, si pogués, no tindría valor per ressucitarte. T' estím massa per tornarte á un torneig de que n' exires vencedor...

¡Pobra Patria, que pert en flor sos mellors fills! mes ¡ay pobre de mí, que 'm falta una gran part de la meva ánima!

COMPLANT

Á LA MORT DE MON CORAL AMICH X...

Gentil día de Sant Jordi,
lo del mercat de les flors;
¡ay còm ta joyosa festa
se 'm trasmuda en etern dol!
Tes roses aponcellades,
qu' anyalment firan á poms,
per mí serán perpetuínes
en remembrança d' un mort.
L' arbre d' ombra benehida
que s' arrela poch á poch,
l' arbre de l' amistat vera,
s' ha secat dins del meu hort.
Dels pochs plançons que hi romanen,
el més alt s' esfulla groch;
¡plançó de ma primavera
te pert á mitja tardor!

¡Trist romeu qui 'l bordó envenca
en lo més aspre dels rochs!...
¿Será que no 'l merexía
l' amich feel que Deu m' ha tolt?
Trenta anys que amor tresorava,
y vuy m' han pres mon tresor;
dels lligams de ma existencia
s' es romput vuy lo més fort.
No conech tan tristes llágrimes
com aquestes qu' ara plor,
y es que plorant la mort seva,
plor ensemps la meva mort.
La meytat de la meva ánima
m' han esquexada d' un colp,
demá tindré dins la fossa
les entreteles del cor!!
Entre 'ls barranchs de ma vía
no comptava ab aquest clot,
que s' ha engolit per á sempre,
l' áncora del meu repòs.
Los anys que 'm poden romandre,
(ventura que serán pochs),
aniré ab l' esma perduda
com un vell que 's torna orb.
He perdut en aquest día
l' amich ver que á tart troba hom;
lo mirall de ma conciencia,

lo secret del meu conhort.
Donant consells de sabiesa
la seva boca s' ha clos,
per la qual jo desitjava
saber y esmenar mos torts.
Entre 'ls esculls de la vida,
lo sentía el meu pilot;
¡pobra nau! creix la tempesta
y la fosca amaga 'l port!...
¡Ay del lás náuxer que hi torna,
com l' abís mirará ab goig,
sabent de cert que á la platja
en l' alberch s' ha calat foch!
¡La solitut que m' espera
pel temps que Deu té dispost,
aclaparat d' anyorança
l' ompliré ab sos greus recorts.
Tants y tants son, que si l' ánima
pogués compararse á un bosch,
diría que no hi há fulla
hon no s' hi trobe 'l seu nom.
Nom que 'ls amichs endevinan,
y jo 'l guart al pit reclòs,
tement que les alabances
mort y tot li façan por.

Abril de 1872.

Á MON FILL

JORN de Sant Miquel Arcángel
á set hores del matí,
has començat, fill meu Ángel,
de la vida 'l greu camí.
Les pregaries de ta mare
han alcançat tal mercè;
ton naxement me sembla are
un miracle de sa fè.
Pronosticava la ciencia
medical, trists desenganys,
y ha volgut la Providencia
burlar sos mals averanys.
Contemplant la gracia obtesa,
plor y rich, y vaig y vinch,
aufegantme en la tendresa
del agrahiment que tinch.

Benvingut, puix Deu t' envía,
bell infant dels cabells d' or;
quan t' esguart, nova alegría
fa renáxer lo meu cor.
Mes quan pens en la orfanesa
que t' amenaça avinent,
desconeguda feresa
de la Mort amiga sent.
¿Quí vetllará ta ignocencia?
¿quí 't mostrará la virtut?...
Jo 't pogués dar la experiencia
del mitg segle qu' he viscut.
A la tardor de ma vida,
quasi assolit per la Mort,
vé á dolorir la partida
lo lligám d' amor més fort.
Dins lo desvari d' est segle
romandrás sol, en un temps
que 's troceja tota regla
humana y divina ensemps...
¡Deu del Cel, còm me aclapara
la temença d' eix perill!
Perçò alç els ulls y exclám:—¡Pare,
vos encomán lo meu fill!

Septembre, 1875.

LA SESTA

(Á MON FILL ANGELICH)

Durará poch.

I

Avuy al llevant de taula
he devallat al jardí,
y ab un *cigarro* á la boca
m' he assegut en un pedrís.

—

¡Quín bé de Deu de tanyada
ha esclatat aquest Abril,
d' un verger que 's mal conrea
me n' ha fet un paradís!

Los rosers cercan els arbres
y s' enfilan cap als cims,
per mostrar millor ses roses
enceses com á calíus.

L' anyell peix les qui s' esfloran
y no les pot esvahir;
tot l' hort una toya sembla,
tan tendral está y florit.

¡Còm verolan les cireres!
vermellejan com rubins,
y els aucells, picant, senyalan
les que merexen cullir.

Les branques afexugades
ab tant fruyt s' han ajupit;
par que se vinclen aposta
perque les haja el meu fill.

Tarongers y llimoneres
fan lo seny embadalir;
poms d' or fullats d' esmeragdes
plens de flor de llessamí.

Y exes voltes florejades
de perfumat ombradís,

á un' arca de Noè á lloure,
donan joch, sopluig y abrich.

Avirám de tota mena
regaladament hi viu,
desde 'l pago de llarch ròssech
fins los ánechs y cunills.

Els coloms s' hi fan l' aleta,
hi escotxejan les perdius,
y el gall, volent cantar l' hora,
lo veynat axorda á crits...

Nou Adam d' est hort, lo tresca
un infant ros y garrit,
que com peix á les bestioles,
lo festejan sempre humils.

L' Eva, n' es sa maynadera,
d' ulls blavenchs, però axerits,
montanyesa qui s' anyora
cada colp que n' ha d' exir;

Puix que n' es la rebostera
del moresch y del panís,
y el llenguatge de sos hostes
sab y entén pel cap dels dits.

Lo qu' are 'ls aucells refilan
¡axò plá que ho traduhís!
cantan que s' esgargamellan
y ensemps fan de mal capir.

Lo brollador també hi canta
d' un sò cada degotís;
y tot sorolla y belluga,
tot rumbeja y fa 'l cap viu...

¡Oh amiga naturalesa,
quí es l' artista que 't copiy?
qui no 'n té prou d' escarnirte,
sos pinzells pot fer bocins.

Jugant ab la marinada
cada fulla 's gronxa y riu,
y cada volta que 's gronxa
muda y gira el colorit.

Cent castes de vert cada arbre
y en quiscun arbre distints,
y cent de flors que embalsaman
ab llurs alens esquisits.

¡Oh naturalesa amiga,
imatge de l' Infinit,

per capir ta garridesa
no n' hi há prou dels cinch sentits!

Per çò es ¡perdó, oh Primavera!
qu' esmentant tos atractíus,
ta opulencia embriagadora
á poch á poch m' ha ensopit.

L' hora y 'l saluet de l' aygua
convidavan á dormir;
un sùbech n' ha duyt un altre,
fins que la son m' ha rendit.

II

Venturosament lo somni
descapdellantne son fil,
m' ha mostrat un espectacle
consemblant; de sopte he vist

Una ampla afrau revoltada
d' ayrosos puigs gegantins;
llurs penyals son y llurs cingles
de carboncles y safirs.

L' aygua gemada que 'n brolla
se replega y forma un riu,
que anguileja entre bells arbres,
uns fruytats, altres florits.

De rossinyols y calandries
n' hi voletejan á mils,
que als passatgers escometen
ab llurs cántichs més bonichs.

A cada banda de l' aygua
hi há prades y jardins,
ahon s' hi veu á ull, badarse
les poncelles més gentils.

De pintades papallones
se n' hi troban un sens fi,
flors alades ab que l' ayre
la terra sembla escarnir.

A l' una prada hi pasturan
ovelles, xays y cabrits,
de la llet sobrant hi corre
una fontanella al mitg.

Daurades bresques regalan
dolça mel de romanins,

ran d' una pedrolinada
de tota sort de confits.

Bells infants núus sobre l' herba
fan gran gatzara y brugit,
solaçant,... quan de colp veuen
estols de lleons venir;

Gojosos les feres cridan,
elles s' hi atançan humils
y agafant llurs cabelleres
van cavalcant ab delit.

Tot mirant la cavalcada
que s' allunya camps endins,
astorat veig maravelles
que ni en somnis may s' han vist.

D' alcacers, palaus y temples
no 'n vullau més, ni més richs;
de balls, jochs y d' alegratges
no 'n cerquèu de més festíus.

D' eternal benavirança
tot s' hi troba revestit,
de lo nou té la bellesa
y 'l misteri de lo antich.

¿Quín nom té aquesta encontrada?
¿quí governa aquest país?...
A uns prohòmens venerables
per saberho m' encamin;

Y quan ja 'ls escometía,
sent un pes demunt el pit,
y soptada me desperta
una besada ab pessichs.

III

M' enuja que 'm dexondescan
fentme tornar al mon trist;
mes vuy per primera volta,
lo real trob més bonich.

Demunt l' anyell cavalcantne
se n' es vengut lo meu nin,
y anyorant les moxonies
que li treya el meu dormir,

—¡Pare!... m' ha dit abraçantme,
sos llavis als meus ha unit,

y ha embullat sa cabellera
ab mos cabells emblanquits.

La tendresa del afecte
m' esforç en vá á reprimir;
vençut, dues grosses llágrimes
los ulls m' han enterbolit.

¡Oh si n' hi he fetes de festes!
qui no ho sab que ho endevin...
nova amor lo cor m' omplía
fentme la Gloria sentir.

—

Al vèureho la maynadera
s' ha anat allunyant de mí,
fingint posarse enfeynada
per por de ferme empeguir.

L' avirám tost l' ha seguida
demanantli que 'ls pexís;
y, entretant que 'ls ho prepara,
un pollastre escanyolit,

Cresta llarga y coua curta,
enfilat dalt de un pedrís,

sos primers *quetquerequecks*
ab so esquerdat ha esclafit.

Ella n' ha esclafit en riure,
y encarantse ab l' Angelich,
li pregunta per distráurem:
—¿Sabs aquest gallet què diu?

¿Sents què li respon la lloca
ab son *cloch, cloch* dolorit?...
Puix no ho sabs, vull esplicartho
y ho sabrás un altre pich.

Est pollet com es tan tendre
no sab, com tú, ahon se viu,
y ab sa veu enragullada
ho va demanant axí:

¿Quin mon es aquest? pregunta,
(y ha estrafet molt bé 'l seu crit).
Sa mare que se l' escolta,
y se recorda sovint,

D' aquelles males passades
que la cuynera li fiu,
baxant ab la ganiveta
á matarli 'ls millors fills,

Tremolant: *Durará poch,*
durará poch, poch, li diu...
Tres voltes la maynadera
aquells *poch, poch* ha escarnit.

—

¿N' es pressagi de una fossa
aquest exemple infantil?
Concirós he pres l' escala
remembrant aquell avís.

Diada de Sant Isidro llaurador de 1877.

Á LA MORT

D' EN JOSEPH M.ª QUADRADO

SOMÏAVA despedirme
per á sempre de Mallorca,
al bell temps de primavera
quan les flors arrèu l' enjoyan.
Volía l' abraç donarli
de fill, per derrera volta,
al esclat de sa florida
qu' emmantella fins les roques.
Moridor, cercava vèurela
al devallar á la fossa,
ab la rica vestidura
qu' en Abril y Maig se posa.
Mirarse la mare bella
quan la Mort ja 'ns té á sa vora,

n' es veure la llum de l' alba
al sol rogent de la posta.
Cascun any la Providencia
escampant la vida nova,
nos promet un' altra vida
que á morir nos aconhorta.
Aturá 'l somni d' est viatge
l' abatiment de mes forces,
y açò que 'l cor m' empenyía
d' anar á dexarhi 'ls osses.
Si ara hi fos ¡quína anyorança
sentiría á totes hores,
faltantmhi l' amich y mestre,
que Deu tinga en santa gloria!
El monument de més válua
pel meu cor, ja no s' hi troba,
y fins sembla que 'ls de pedra
de sa pèrdua s' han de dolre.
Es mort el lletrat insigne,
autor de tan belles obres
que cascuna bastaría
per la fama d' un altre home.
Tota l' Illa veig cuberta
d' un vel negre que l' endola,
y sent á la mare patria
que al millor de sos fills plora.
Rahó tením de plorarlo;

ánima y far de Mallorca,
ha estat per mitja centuria,
l' arxíu vivent de sa historia...
Per sort, d' aquell alt ingeni
qu' en lo sí de Deu reposa,
valents dexebles romanen
per seguir sa noble escola.
L' arbre que 'ls cimals axeca
per demunt dels qui 'l revoltan,
mor dexant la plançonada
que tanyá ran de sa soca.
La Patria dura més segles
que breus anys la vida nostra...
¡Dorm en pau, excels patrici,
tú viurás en sa memoria!

Juliol de 1896.

MEMENTO

DÍA de Ram-palm, la esglesia
en un bosch se converteix
de palmes que s' hi revinclan
entre branques de llorer.
¡Obríu!... criden els noys: *¡Juli!*...
y 'l Rector els beneheix,
remembrant aquell *Hossanna*
tan avinent de la Creu.
Les families piadoses
se 'n duhen los rams beneyts,
per guardar de llamps ses cases
plantantlos pels quatre vents.
Mare Esglesia dalt les voltes
seca 'ls branquillons sobrers,

y aprofita aqueix fullatge
per la quaresma següent.
Llavors per adoctrinarnos
del cabal que devèm fer
de la vanagloria humana
que á tants cors ensuperbeix,
Cala foch al munt de fulla,
y 'l Prevere, al front dels feels,
ab sa cendra escriu: *Memento homo, quia pulvis es.*

21 de Març de 1869.

LA FULLA SECA

La balcona de ma cambra
té sa volada al jardí,
y un bell arbre arrán s' hi enfila
qu' arribá antany al ampit.
La fulla tendra, estelada,
la del cimarol gentil,
que 'ns saludá la primera,
abellí tant á mon fill,
Qu' al llevarse exía á veure
sa crescuda de la nit,
y una senyal volgué ferli
per poderla distingir.
Va passar ab moltes voltes
una lligada de fil,

entre 'l capoll que la duya
y la vergella en que exí.
Y en amunt cap amunt sempre,
ab l' envestida d' estía,
romanguí á la tardorada
frech á frech del segon pis.

. . . . . .

Ha tornat la primavera,
lo verger ha reflorit,
y n' he obert de pinta en ampla
los balcons al sol d' Abril.
¡Pobra mesquineta fulla!
seca y negrosa l' ovir,
encarcarada, malmesa
com un náufrech que sobreix.
Si pogués ara abastarla
la tauría tot seguit
del costell ab que l' afronta
aquexa argolla infantil.
He apropat en vá les tories,
al ull mestre ja no arrib;
mes al temps que m' hi embrancava
per atançarlo vers mí,
Tan gros braçat me tenía
que 'ls capbrots parlar he ohit.
Moguts per l' ayre, fressosos,
revinclats deyan axí:

«¡Que les rels xuclen més saba!
no es pas prou la que tením,
per donar seda á les fulles
que 's texexen llur vestit.
Los rossinyols se 'ns acostan
d' amagat á parar niu,
y los arbres més ombrívols
serán força 'ls preferits.
Cal aterrar un cadavre
qu' ací dalt fa estremordir
les fulles tornassolades
que 's desplegan als matíns;
Si 'ns puja saba per créxer
poch més que 'l plançó del cim,
aviat á vergassades,
lo llençarèm á bocins.»

. . . . . .

La mesquina fulla seca
tremolant s' ha dexondit,
y per sa ferrenya cara
ha corregut un sòmnís.
Tota s' ha alegrat de veure
lo fullatge del engir,
mes cap fulla coneguda
per escomètrela, ha vist.
De sa curta jovenesa
los recorts li han acudit,

y esglayada ab l' amenaça
feta pels capbrots vehins,
«Teníu rahó d' avorrirme,
ab veu apagada ha dit,
la vellesa desvalguda
¡quín paper fa fer més trist!
Gosau, massa us vindrá 'l día
que l' estiuada us humill,
axugant en vostres venes
la llacor qu' ara hi teníu.
Demá ja no us faré nosa,
se trenca 'l cep en que estich,
que 'm donará al temps de caure
la alegría de morir.
Espassau, donchs, la vostra ira
allunyant aquest neguit
per la Tardor, que al mirarvos
vos fará pensar en mí.»

. . . . . .

Una bufada d' oratge
de colp l' ha feta botir,
y llenegant cap á terra,
ha caygut... y s' ha espoltrit.

Vichy, Agost de 1889.

CAP D' ANY

Les dotze hores que ara tocan
advertintme l' any que ha fuyt,
par que defunt me colocan
ran del vas qu' espera buyt.
No m' esglaya veure oberta
la tomba que 'm va cridant,
me dol la vía deserta
per hon m' hi vaig acostant.
Sovint sent l' enuig de viure
en aquesta vall de plors.
¡Bona Mort, vina y deslliura
la meu' ánima del cors!
Desterrat en trist estatge
malbé 's fa ma joventut,

tráumen abans que á sa imatge
m' emmotlle est mon corromput.
Quan ab fanch caçan l' ermini,
si no 'n gosa exir d' un bot,
se sotsmet al estermini
primer que tacarse ab llot...
¡Temps, que d' amagat avanças
entre foschs pressentiments,
ja que 'm traus les esperances,
llíuram de penediments!
Vull devallar lo que 'm resta
ab la Fè per brendolat,
y en trobar la fossa llesta
hi romandré de bon grat.

ESPERANT LA MORT

CORRE 'l sol envers la posta,
¿lo veuré demá sortir?
Só al capdevall de la costa
relliscosa, fosca y rosta
que 's redola per morir.

La Mort, brandantne la dalla,
m' envía 'ls deseximents...
No refús la greu batalla,
l' arnés será la mortalla,
y l' escut los sagraments.

—I—

Nova dança de la Mort

***

Les abelles troban una gota de mel dins cada flor.

Jo dins cada alegría hi trob tot-duna, l' aspró del enuig.

La alegría es una disfressada que diverteix á tots los qui rodeja y folgan ab ella sens conèxerla; quan jo l' escomet, se treu per mí sol la máscara y trob sa fesomía coneguda; la meva amiga més vella, la tristesa.

He vist lo mantell de porpra folrat d' armini, penjant de reals espatlles; lo de lama d' or, del Papa; la samarra del pastor; lo capot del soldat; del frare... del jutge... lo que més m' agrada es aquell llençol blanch, lligat á cada cap, ab una creu demunt, que 'n diuen la Mortalla...

LA MORT DE LA MESQUINETA

MA mareta, estich malalta,
aydaume á pujar al llit:
pera viure tot me falta,
fins alè manca en mon pit.

Ma mareta, aydaume abans
á descordarme 'l gipó:
balba estich de peus y mans,
dintre 'l pit la gran cremó.

Per Deu que 'l metge no venga...
tant mateix no 'm curará;
per malaltíes que entenga,
la meva no l' entendrá.

D' esta mort y vida perdida,
ja n' hi hauré prou! I' no tenim cura.
A vostre la malaurada
sols comença quan me sua.

¡Lo plorar els nills m' espanta!
werd sembla lo que plora:
diuen que l' amor no mata...
es que s' ho calla 'l qui 'n mora.

No digan la malaltia
que 'm dur a la fossa á negra:
Deu perdió la traidoria
del qui tant jove m' ha dut.

Jo tambe 'l perdió, ma mare;
mes si allá dalt del infel
hagués de veure la cara...
no 'n trobaréu, mare, al Cel.

† Barc. ab. 1866.

LA MORT DEL CAVALLER

DON Anfós de Castell-negre,
¿d' ahòn vé ab son patge n' Uch?
Vé cap-baix d' una batalla,
y la seva host ha perdut.

Per més qu' ell l' encoratjava,
sa gent esglayada ha fuyt.
Torna ab la veu escanyada
y ab son llarch montant esmús.

Son cavall blanch vermelleja,
tot son vestit sanch escup;
mal fat duya á la batalla,
y els enemichs l' han retut.

«Ja que no he mort á espasades,
vinch ací á morir d' enuig:
fesme estendre la pell d' onso,
per capsal pòsahi l' escut.

Cura á mon cavall les nafres
y serveixte d' ell si 'n surt;
mes menalten que no 'l sente,
qu' en eguinar m' escarruf.

Tot sol déxam á la tenda;
moriré cridant *Jesús*,
com moren frares y dones,
demunt sos llits ageguts...

En ésser mort, pren mes armes,
du-les á mon fill volgut...
dirás á la seva mare
que 's pos dol, mes no com muyr.»

Tot lo vespre part defora
n' Uch, espurnejantli els ulls,
escoltá al de Castell-negre
qui, de la febre èn el bull,

Croxintli ses dents de rabia,
y l' armadura ab sos punys:

—« ¡Flastomat sía 'l camp, deya,
hon quedar mort no he pogut!

Quan per hon veya més masses
y els colps eran més fexuchs,
hi he alçat la meva espasa
y 'l meu cavall hi he dut.

Entre 'ls colps que rebotavan,
com rebota 'l calabruix,
en vá á les destrals enlayre,
he arrambat lo cap desnú.

No 'm trobarán les arpelles
entre 'ls morts á caramull;
en el camp de la batalla
no ha quedat, per mí, un lloch buyt.

¡Ben sortats mos companyons!
dels valents no 'n román un;
¡tots han mort sobre la sella
y jo, mesquí, en el llit muyr!

Mes no vuy da á mon llinatge
del afront el trist perjuy;
net de mon pare 'l vaig rebre,
net mon fill haurá l' escut.»

. . . . . .

Corns y atabals tocan diana,
los cavalls llençan bramuls;
com á l' alba no s' axeca
don Anfós deu ser defunt.

Lo seu patge entra á la tenda,
y 'l troba estirat y mut,
sobre 'l pit sa llarga espasa,
besant mort, la creu del puny.

. . . . . .

4 de Novembre de 1847

LA MORT DEL PATGE Ó JOGLAR

I

La comtesa de Set Viles
ne té un patge de sos anys;
ella 's deya Bruniselda
y á ell li deyan en Pelay.
Plegats d' un joglá aprengueren
l' art de música y de ball,
d' un vell trovador la lletra,
d' un escuder cavalcar.
Quan ella cap-baix brodava
á la sombra dels parrals,
li enviava ell la mellor fruyta,
dels bechs dels falcons penjant,
O de marfil y or les bolles
de lluny feya redolar;

fins que 'l galó de sa falda
li havíen totes besat.
Mes quan acabá de créxer
y sa barba negrejá,
sos pensaments y ses llágrimes
li consumíen la carn.
Pus va jugá ab Bruniselda
ni ab els altres jovensans,
deya qu' anava á la caça
y fogía per plorar.
Desvetllat d' amor, els vespres
en vers posava sos plants,
y semblava que la ploma
en sanch del cor la mullás.
Salvá un jorn á Bruniselda
pels marlets del seu palau,
y encare més que la vida,
l' honra á un bosch, li va salvar.
Tan agrahida li estava
que més no 'n podía estar;
solsament veya fellona
qu' ell jamay ho endevinás.
La tristor que 'l corsecava
mort lenta lí congriá;
y els metges lo renunciaren
vehentli perdre la sanch.
Per sa cambra 's passejava

tossint y llagrimejant,
afegint cada vetllada
á son llibre, un nou cantar.
Quan omplí l' última fulla
va tení 'l primer desmay;
en el llit se l' endugueren,
may pus se 'n pogué axecar.
Rebuda l' Eucaristía,
cridá parents y companys,
repartí entre tots ses armes,
sos falcons y sos cavalls.
Aprés tragué y besá un llibre,
demanant que s' entregás
á Madona Bruniselda
quan ell hauría espirat.
Mes ella 'l volgué tot d' una
y el llegí de cap á cap:
quan l' acabá, prometía
set viles á qui 'l salvás,
Una corona á la Verge
Madona de Montserrat;
y anarhi cada any tres voltes
atxa encesa y peu descalç.

II

Dins el llit desvariejava
els ulls oberts y estirat,
regalaven suors fredes
de son front en el capsal.
Prop dels peus del llit, resavan
dos frares agenollats;
la candela d' agonía
devora anava cremant,
Mentres ell, ab sa veu fosca
y ab els ulls mitg entelats,
«No vingas, deya, donzella,
que ja m' empuig y t' abraç.
No devalles, que la vida
d' aquí á pochs moments acab,
y cuantre mon cor estreta
te tindré una eternitat...
Mes no... devalla... devalla,
que la Mort se torba á entrar...
ajuda á deslligar l' ánima,
de la consomida carn.
Y com se 'n va l' estel d' auba
á sortí á camí volant,

al sol, per pèrdrer y fondre
més prompte sa claretat,
Axí plena d' amor, ella
vindrá á trobarte cantant,
y 'l cors enemich de terra,
cenra freda romandrá.
Vina á esfullar ta corona
de roses demunt mon cap,
mes ¡ay!... tart vens... sent dels ángels
que 'm rodejan lo dols cant.»

. . . . . .

A l' espona, Bruniselda,
groga l' estava guaytant,
y corrents mitg esmortida
son front li volgué besar...
En Pelay s' encreuá 'ls braços
sobre 'l pit, reviscolant,
y fit á fit esguardantla,
va somriure y va espirar.

20 Juliol de 1849.

LA MORT DEL PASTORET

Angelets al Cel.

I

PROP la fresca fontanella
que vora d' un gorch vessava,
redossat de puigs y cingles,
hi havïa una cabana.
N' era 'l brancatge del sostre
jóch segur per l' aucellada
del entorn, que s' hi arropía
ab llurs caps sota les ales,
Axordant la piuladissa,
(rosari de l' aucellada)
que 'ls esbarts, al encabirshi,
feyen sentir l' hora-baxa.

Adins geya en la llitera
una viuda jove, mare
d' un minyonet que dormía
ran d' ella, en un jaç de palla.
Els aucells se dexondiren;
clarejá la matinada,
y la viuda, un colp desperta,
vers son fill girá la cara:
—Bell infant, ¿de què deu riure
ab exa angèlica rialla?
¿sos germans del cel deu veure
volant ab ses ales blanques?...
Consérvèumel, ¡Mare meva!
ò ab ell, si 's mor emportáumen;
no gos ¡oh Cels! oferíusel
¡y apar que Deu me 'l demana!
Maravella ab ses preguntes
y ab ses respostes m' esglaya;
no es d' aquest mon sa bellesa,
ni es d' aquest mon son llenguatge.
¿Quín mestre me l' adoctrina
solet en mitg de montanyes?...
Nou ànys que té, ¿quí pot ésser
sinó l' Ángel de la Guarda?
¡Esmentau còm romandría
si 'l meu fillet me dexava!
Conservèumel ¡Verge pura,

ò ab ell, si 's mor, emportáumen!
Y esclatant en plors s' hi acosta
per donarli una besada;
y una... y un' altra... va omplirlo
de besades y de llágrimes.

II

Lo minyó ab ulls astorats,
fora de seny forcejava,
per botar de sa llitera,
l' abraç matern rebujantne.
—¿No l' heu vist per hón partía?
¿no us ha dita cap paraula?
¡Qué de fosca, qué de trista
me apar vuy esta cabana!...
Sa mare volgué somriure,
mes se li gelá la rialla,
sentint per son cos recorre
lo fret d' una esgarrifança.
—Un jovencell hermosíssim
(prosseguí) que té sa cara
resplandent, dexant la gloria,
ha vingut á visitarme.
Les espines de la vida
m' ha mostrat emmatzinades

y al mirar la sanch que 'n brolla,
he perdut tota esperança.
¡Ma mare, la terra es trista!
presoners som en est cárcer;
per çò 'l que té més ventura
n' es qui primer sè n' escapa.
Des qu' ab ell he conversat,
des qu' he sentit sa abraçada,
feredat de viure tinch,
en aquesta vall de llágrimes.
¿Sabèu, Mare, que de veres,
he dit si 'm volía á l' ángel,
y hem quedat que si 'l torn veure,
hi vaja prest que m' aguarda?
—¿Y á ta mare dexarías
tota sola entre montanyes?
Conech, fill, en que somías
qu' estimas ben poch ta mare.
—Aquí viu en est desterro
no plangau sa deslliurança,
les ales dexaume estendre
ans que 'm resten axalades.
—Corre á la font que 't despertia,
dom primer una besada.
¿Sents les ovelles com belan?
réntat y surt ab la guarda.

III

A mitjana costa del puig
hi há una doll d' aygues gelades
qu' exint de la fontanella,
dins un gorch s' arrepegavan
de molt fons. L' infant s' hi acosta
y com l' aygua era tan clara
s' hi mira, y cridant, s' hi llença.
«¡Ma mare, l' ángel m' agafa!»

. . . . . .

Sa mare esglayada hi corre,
mes sols veu quan arribava,
dues colomes qu' alegres,
plegades al sol volavan.
Y en el lloch hon l' infant cerca,
sortint ab sa fulla blanca,
un lliri d' aygua, que sempre
perfums dret al cel exhala.

Agost de 1883.

L' ESPILL

(MORT SOPTADA)

GUDRIANA, ma cambrera,
guayta alerta al finestral
y en veure qu' arriba 'l Comte
corrents vinam á avisar.
Al lligador de ma cambra
l' esper davant el mirall...
Y avuy tarda, que volía
obrir la primera 'l ball.
¡Diuen que som tan garrida,
y un Comte me fa esperar!
. . . . . .

Bé 'm caurá el collar de perles
demunt el gipó escotat:
Venré axí sos ulls encesos
que 'm mirarán bategar,
gnaytant, gnaytant, morts d' enveja,
devall randes, mon pit blanch.
Ja que 'm dim reyna de belles,
vull que 'm prech agenollat:
si 'l pler es Deu de la terra,
just es que 'm vinga á adorar...
—¡Senyora! sembla que 'l Comte
vé, en sa capa tot tapat.
—Sota 'm deu dur la corona
que estrenaré en el sarau.
Prest va anar sentint patjades,
mes per açò, no 's girá,
que esperava venre 'l Comte
somrignent dins el mirall.
Escampant sa cabellera
demunt son pit l' amollá,
romangnent mitg despullada
per enardirli sa sanch.
—¡Comte, comte! ¿y la corona?
cercant oli perfumat
baxá 'ls ulls; quan los alçava
veu que la duya en el cap.
¡Mes ay! de sech ciprer era

y flors grogues de tot l' any;
esborronantse esglayada,
cridá:—¿Comte, què 'm posau?

. . . . . .

. . . . . .

L' esclafit d' una rialla
escardada retroná,
y es veu la Mort que derrera
reya per dins el mirall...

Novembre de 1849.

LOS MISSATGES DE LA MORT

(RONDALLA)

Un honrat minyó artigayre
va comprar á cens un bosch,
que per tot alberch tenía
dalt d' un turó un talayot,
tut ò sepulcre antiquíssim
construit de grossos rochs,
com los clapers qu' en Mallorca,
de *gegants* se 'ls dona el nom.

Començá sa rota ò artiga
y axuxí en els primers colps,
arrencá ab lo bech del cávech,
descarnat, un cap de mort.

Consirós romangué 'l jove,
y entrecavá poch á poch
á fí de traure sencera
la carcanada, os per os.
Com los tingué á terra estesos,
va espassarne son mal dol
pregant á Deu dó á aquella ánima,
si ja no 'l té, un bon repòs.
Volía que la cofurna
li servís de casinyot,
mes digué contemplant l' ossa:
—Primer que 'ls vius son els morts;
quan se puga, una cabana
m' hi faré més á redòs.
Y resant estojá 'ls ossos
dins la tuta ben composts;
ab unes quantes llosanes
son portaló dexa clòs,
y arborá una creu d' alzina
part demunt del talayot,
perque 'ls viandants, al vèurela,
pregassen per aquell mort.
Ell jamay se n' oblidava;
cada vespre, exint del troç,
li resava un Parenostre
fent sa vía ab l' eyna al coll.

***

Una vegada al anassar,
una hora aprés de sol post,
li va semblar que sentía
pel claper estrany remou.
Guayta, y veu la calavera
dreta arráu del talayot
que ventant sa má, signava
que s' hi acostés más aprop.
Soptat d' esglay, li caygueren
del muscle, axada y picot,
y esferehit reenlava
tot esborronat y groch:
quan ohí que ab sa veu fosca
y cridantlo pel seu nom,
la calavera li deya:
—« Atánçat, no tingues por;
des que uns bandolers m' occiren
soterrantme en aquest clot,
mancat de terra sagrada
y abandonat de tothom,
penava en el purgatori

de qu' era merexedor.
Mercè á les teues pregaries
del descans etern ja gos
y he sortit per agrahirte
part del meu sobirá goig.
Si Nostre Senyor m' escolta,
veurás millorar ta sort;
dígasme lo que desitges
y 's fará, si Deu ho vol ».

Tornat en sí, l' artigayre
esperançat li respon:
—« En est ermás solitari
m' hi voldría fer un hort,
mes la tasca es tant fexuga
y el profit es tan remot,
que si tinch de morir jove
no cal pas posarhi el coll.
¿No podríau avisarme
set anys abans de ma mort,
per fer á temps los meus comptes
y trobarme axí dispost? »
—« Ves treballant, valent jove,
tú alcançarás lo que vols,
y no 't mancarán missatges
abans que ta fí s' acost.»
L' ombra se feu fonedissa

sens que el noiter subés com;
mes dir sens llumes paraules
no n' obliidá pas cap mott.

***

La paremesa d' aquella conduna,
atesa va venire tant,
tant que pel vehinatt se diya
si hi trobá amagats tresors.
Lo que trobá l' antigapne,
treballadur com ell sol,
fom una dem d' aygua viva
per regar sos camps á dell.
Les plantades que s' hi feya
abellíem á totthom,
sa filladá li ajudava,
dant la mare exemple als noys.
Conresant la terra verge
no 's dava punt de repós,
y al cap de poques anyades,
comprá altres camps al entorn.
Entre prades, vinyats y hortes,
fruyteras y bells erols,
va amecarshi una masía

que 'ls pobrets sabían prou.
Bestiars de pel y llana,
mulats, ovelles y bous,
ses estables, bohals y orris
omplían de gom á gom.
Tant de bé de Deu tenía
de cada any més prosperós,
que quan els fills se casaren
féulos grans donacïons.
Ses virtuts, havers y almoynes,
li cridaren tal renom,
que d' aquella rodalía
n' era 'l principal dels prohoms.

Fins que tombá sos sexanta
se mantingué alegre y fort;
mes soptada malaltía
capgiral de tot en tot,
tenintlo una temporada
á les portes de la mort,
sens qu' en sa convalescença
recobrás pus son esforç.
Lluytant ab les fredorades
y bregant ab les calors,
comportava la vellesa
sense perdre 'l bon humor.
Com la croça del gayato,

convaren els anys sense cosa,
y acotantes, axí acotantes,
comptaren ala meta sos recorts.
Servint se 'l veya á l' esglesia
assegut á son escó,
entre sabiecha y bacayres,
fer ses llargues devocions.
Vingué que vuytantejaren
y un dia dir mía y tosli,
agafá una palmadaría
y 'l metge hi cridá 'l rector.
Ali benvolents circumloquis
l' amonestá 'l sacerdot:
á rebre lo sant Viátich,
pero 'l jay s' hi féya 'l sort.
Mes com lo perill creció
y minvava 'l seny y el palá,
li hagué de dir á les clares
que 's preparás per la mort.
El malalt li va respondre:
—«Per ara no hi há pas por;
no 'm vennèn morir d' aquesta
sens avís del altre mon,
y tindré, al rebre 'l missatge,
set anys de vida, llavors;
es una promesa certa
d' un que mancanhi no pot.»

A la porta de la cambra,
(acabat de dir açò)
va veure la calavera
atançantshi á poch á poch.
—«Set anys tinch de vida encara!»
esclamá 'l jay animós:
«M' atenys lo que 'm prometeres
á davant del talayot.»
La calavera ab veu trista,
digué, acostantshi més prop
—«He vingut per emportarten,
lo sol de ta vida 's pon.»
Per fogir á l' altra espona,
feu en vá son derré esforç,
y ab paraula interrompuda
murmurá ab mortal singlot:
—«¡Me faltas á la promesa
d' avisarme ab temps y lloch;
esperant lo teu missatge,
á morir no m' he dispost.»
—«Ara es tart, has de seguirme,
cerca en la Creu ton consol;
un avís me demanares
y Deu te n' ha enviat molts;
pensa 'ls anys que vius de gracia
malaltejant y xacrós.
¿No sabs que les malalties

son missatges de la Mort!»

. . . . . .

Ab la vista envidriada
y esgarrapantne 'l llençol,
sens paraula que respondre
badallá y va torce 'l coll.

Madrid, Novembre 1852.

¡AXÓ RAY! (*)

Qui fa mal no se l' allunya.

I

MON marit se n' es anat,
diu que va cap á Mallorca...
que se 'n vaja ahon se vulga,
solsament qu' hi triguia força!
Ell creu fellona dexarme
y jo no vull altra cosa:
no 'm migrará la anyorança,
per molt temps qu' estiguia fora.

(*) Poesía premiada ab la Flor natural, en els Jochs Florals de 1866.

¡Si fes l' anada del fum...
jo n' haguera tret la joya!
Massa axamples me romanen,
no escriuré pas perque tornia.
¡Potser sí que li escriuría,
si ell tornant trobés sa fossa
á mitjan camí endinzada,
les ones blaves per llosa!
Mon marit se 'n es anat...
¡Axò ray!
¡Que se 'n vaja á la bona hora!

II

Al anarse'n mon marit
m' ha sermonat llarga estona,
sens pensar que de ses prèdiques
me 'n fas un nús á la cóua.
Me vol tancada y barrada
com si jo fos una monja...
¡Oy, que tot seguit hi corra
á emparedarse ta esposa!
Si l' espill meu no m' enganya,
per tancarme es massa d' hora,
y el mirall no es sol qui ho diu
que algún altre també ho trova...

¿Què 'n será qu' esta vegada
li dol tant dexarme sola?...
¡Mes ell pla!.. ¡No fora á viatge
si sospitás qualque cosa!...
Mon marit se n' es anat...
¡Axò ray!
¡Bon vent y la barca nova!

III

¿Potser sí que á mon marit
la gelosía l' acora?...
de fit á fit me mirava
ab la cara tota groga:
Comanantme ab veu ferrenya
que fos lleyal y fos bona,
que á ningú nat de la vida
gosés obrirne la porta...
¡Ay, ay! ja hi vaig á barrarla,
sols que la barra es tan flonja,
qu' el vent tot bufant, bufant,
ò l' amor, potser que l' obrian...
¿Quí sab si deu ser l' oratge?
bé 's sent que la barra mouen...
No es lo vent, no, les petjades

del galan son, que s' acosta...
¡Mon marit se n' es anat!
¡Axò ray!
¡Que se 'n vaja el qui fa nosa!

IV

Al endemá 'l dematí
al obrí 'ls vehins les portes,
ningú repara una barca
fent vela dret á Mallorca.
Aquell mateix dematí,
el sol alt d' un parell d' hores,
baix, baix, pel vehinat se deyen
á cau d' orella les dones,
Qu' en aquell carrer hi havía
una jove estesa y morta,
lo coltell clavat al cor,
bassals de sanch á la vora.
—¿No sospitau res, comare,
d' aquesta mort qu' esborrona?
per mí son zels de galans,
jo dich que no es altra cosa...
¡Son marit partí de viatge!...
—¡L' home ray!
¡Deu sab quan sabrá la nova!

V

Fins gran día lo Veguer
no pogué arribar al poble;
la mangala d' or capsada
sota de l' axella porta,
Lo barretó molt ficat,
y embolicada la cota;
senyor Batlle l' acompanya,
l' Escrivá los va 'l devora.
—¡La justicia! ¡la justicia!—
van dihent la gent que 'ls goyta,
y 'ls hòmens ses barretines,
tot gratantse 'l cap, se tocan...
Lo Batlle compta al Veguer
lo que se sab de la morta;
diu qu' es muller d' un honrat
patró de nau qu' ara es fora.
—¿Son marit ara es á viatge?
¡Axís ray!
Donchs será arribar y moldre.

VI

Y axís fonch... Abans de gayre
un home lligat ne portan:
se sab que tavernejava
totes les nits fins alta-hora;
No hi manca qui 'l veu qu' exía,
gran nit, de casa la morta,
(y qui á la mala-hora 'n sust,
no hi entra per cosa bona).
L' acusat jura y perjura,
l' Escrivá escriu les respostes,
y 's diu molt que ab lo qu' ha escrit,
per fé'l penjá 'n té de sobres...
Quan lo tribunal sortía
del lloch del crim, y ab llurs proves,
tot just dexava de veures
una nau envers Mallorca...
Lo patró que la nau mena,
¡Aquell ray!
¡Prou sab bé qui occís sa dona!

LO PLER Y EL PENEDIMENT

(ROMANÇ A FAYSÓ DEL SEGLE XV)

RAN d' una horta delitosa
revoltada de paret,
un fadrí gojós passava,
rahonant ab un hom vell
dit Galvany, que era del pare
del rich macip, escuder.
Lo jove, n' Ottínch se deya,
puix qu' encara era donzell,
perque 'l comte no volía
fé en la pau, nous cavallers.
Abdosos se passejavan,
seguint son rahonament,

quan de cop, girant conversa,
dix ardit lo jovincell:
—Galvany, fugim l' aspre via,
botèm plegats al verger...
—No hi entrí sol en ma vida,
menys hi entraría ensemps,
ni 'm plauen les solacíes
que aquí vé á cercar la gent;
cada pas un parany cela
per fé als liures, presoners...
Trencantli els mots á la boca
dix n' Ottínch sobergament:
—Donques, Galvany, á reveure
jo bot d' allá la paret.
Y tot fent cap horta en dintre,
reyas dels poruchs concells
que la vellea escatnada
té per sermoná al jovent.
Lo jardí tant florit n' era
hi volavan tants aucells,
tants de brolladors omplíen
els aljups y safereigs,
que un paradís més que un' horta
li era aceyl camp, vijarés.
Joglars de boca cantavan
ab els sons dels citolers,
ó ab les seves joglaríes

feyen badar á la gent.
Demunt planíols que l' herba
encatifava de vert,
seyen uns, mirant les fembres
ab amorós llanguiment;
rollats altres berenaven
alegrantse ab el vi vell.
Per tot arreu de les balles,
s' ohien els esturments
y pel mitg de les clarianes
de les branques y rosers
se veyen les balladores
aná voltant, com lo vent,
quí, ab les trenes amollades,
quí, ab daurats é composts vels.
N' Ottínch s' ho mirá una estona
y 'l cor li romás bullent:
feyen la *balla mesclada*
qu'.es dels balls lo més lleuger
y en que l' home á sa parella
li dona, acabant, un bes.
Enfellonit, á un ombrívol
entrá, creguentlo desert,
quan gira y veu comparéxer
d' un caminal al extrém,
la pus gentil creatura
que jamay al mon vegés;

sa graciositat preclara
semblava cosa del cel.
Aturat n' Ott, va romandre
com si allá hagués posat raels,
ab la vista esbalaída
y el cor ab pus forts batechs.
Prest ella mostrau conèxer
seguint més pausadament:
un colp, tota verguejavas,
l' altre, duya el cap més dret.
De son vestit la norma era
vinguda novellament;
la corona de donzella
li aplanava sos cabells,
y encativavan ses trenes,
agulles d' or y d' argent.
Un gros enfilall de perles,
de vies y vies fet,
duya al coll, y al mitg penjava
de carboncles una creu.
Vestit de drap d' or, portava
ab un fermall rich, estret
de safirs y de maragdes,
y una bossa, semblantment.
Mes si el cors prim li ajustava
la corretja del claver,
part demunt li era tan ample

que 'ls muscles se veyen bé,
envergonyint la blanquesa
dels arminis del ribet.
De cintura en jus, tenía
lo vestit pel mitg ubert,
dexant veure un preciós folre
de tartarí blau de cel,
y una alcandora brodada
com una tofa de neu,
mostrant la blancor dels braços
y els dits carregats d' anells,
les mánegues molt rugades
fetes de drap d' altra lley.
Tant com ella s' apropava
n' Ottínch tremolava més,
trasmudant de son visatge
les colors versosament.
Quan ja li era trò á la vora,
veu que un negre, nan y lleig,
servint de patge li duya
lo ròssech del vestiment,
que voltantli per l' espatlla
casi 'l tenía cobert.
Lo color de la fadrina
se tornava més vermell,
guardant n' Ottínch ab ullades
ardentes com á llampechs,

Lo minyó mentres passava,
s' acostá á un claveller,
esqüexá á mitjan descloure
lo mes garrit dels clavells,
y atançantse á la donzella
dix fogosa é humilment:
—Amor, bé siau venguda,
mes ¡ay! digaume, per Deu,
un mot tant sols, per conèxer,
si sou visió del cel,
si es veritat, com me sembla,
que ángels vos dugan en pes.—
Fent subrís y ab els ulls baxos
dix: — «En jove langoter,
quí us fa aturar, sens conèxer,
una donzella en passeig?
—Es per dirvos, ma senyora,
que 'm teniu vassall sotsmés,
que mon pit no es prou á encloure
mon enamorat voler...
¿Tan forta cremor, senyora,
dexarèu sense remey?—
Pensativa la donzella
seguía á poch, á poquet,
com parlant ab sí matexa
deya baix, baix entre dents:
—Y com me dich Maragdina

que may viu hom com aquest.—
N' Ottínch, que ho endevinava,
resposli, atançantshi més:
—Maragda es nom d' esperança
per son garrit color vert,
¿no es veritat, Maragdina,
que 'l vostre nom diu que esper?
¡Oh, es cert! que may de la vida
falla amor á qui ama bé,
ni may ab tal gentilesa
hi ha hagut dona crudel...—
Maragda no rebutjava
d' escoltá aquells mots placents
qu' en gir del cor davan voltes
com enamorada serp.
El jove besá aleshores
gojós y ardit lo clavell,
y allargantlo á la donzella
li va dir molt suaument:
—Si mos falachs no us enutjan,
gentil senyora, vos prech
aquesta flor vullau rebre
ó sinó que l' esfullèu.—
Maragdina lo va pendre
olorantlo somrihent,
y pel capoll, á la esquerra
l' aficá, del rich cinyell.

N' Ottínch la má li va estrènyer
ab fogós agrahiment,
besantli moltes vegades
com á hom fora de seny.
Y 'l patge que la seguía
ab lo rossegall cubert,
s' axecava de puntetes
per escoltá y veure més.
Na Maragdina poruga
d' haver son cors descubert,
afanyada per anarsen,
mirant cercava el portell.
Escuses de cercá exida
n' Ott pus endins la dugué,
al temps que per tramuntana
sovint tronavan llampechs.
Llassa estava ja y rendida
la va pendre de brasset,
y festejantla jugava
ab sa má y ab sos anells.
Els llampechs sovintejavan
y 'n féu un de tan ferest,
que ella, ab por y enlluhernada,
girá el cap vers lo pit d'ell.
—No t' esglays la benvolguda,
si tens feredat del cel,
de mon cor ne faré esberles

y dedins t' hi tancaré.—
Axó dihent, ja no amagava
l' amorós acorament;
l' abraçá per la cintura
y á la boca li da un bes,
pus ella no rebutjava
al enamorat donzell,
qu' ab langor els ulls va cloure
com un ubriach de pler.

—

Tan bon punt tingué els ulls closos
despèrtal soptosament
un visïó fexuga
que al costat li comparech,
per desonillal del somni
de torpor é marriment.
Sentí tot son cors estrènyer
com ciny l' eura un arbre vell;
forcejava ben debades,
no se 'n podía desfer.
Cridava la Maragdina
l' enfellonit jovincell,
y á la cara l' escarnía
una riallosa veu...
Estant ab aquesta angoxa,

á la claror d' un llampech,
veu la fantasma d' un negre
que 'l tenía axís estret,
y ab sos ulls blanchs l' ovirava
molt espaventosament.
Sa bravada verinosa
sentía devant, pudent,
y cada respir creixía
estrenyentlo més y més...
Llamps ab delit esperava
per saber qui n' era aquell,
ab la negror de sa cara
y revenximats cabells.
Envides pogué comèncer
lo negre etiop que veu,
fent de patge á Maragdina,
ara gegant y ferest.
N' Ottinch se 'n volía riure,
mes de mort sentía el fret
y esgarrifat de feresa,
arredressats sos cabells,
—¡Oh dígasme, per ta vida!
¿hón es ella? ¿tú quí ets?
—¿Quí som abduy me demanas?
pregúntaho á tu mateix,
de mí no 'n tens la feresa,
de tou propi cor la tens...

Ara qu' hem feyt conexença
sovint, sovint, nos veurém...
Acompany la Maragdina,
mes quan ella fuig, jo rest,
que só la tristó iverçosa
qu' arrib quan lo goig feneix..
Madona es diu *Cobejança*,
jo me dich *Penediment*.

LES GALES DE SANT JOHAN

(ROMANÇ DE COSTUMS)

I

LA OFTA

Si vol res per Catalunya,
demá hi té corrèu segur;
dexarém la Cort d' Espanya
pel castell y mas d' Or-puy.
En venir l' aniversari
del naxement de Jesús,
les parets de casa 'm cridan
y ferles el sórt no puch.
Nadal es per la familia,
Madrid ja 'm cau al demunt;

ma viudedat fas més fosca
com més de m' alberch m' alluny.
Axís anunciá 'l viatge
lo senyor baró d' Or-puy,
mentres que 'l cafè abocavan
acabant de dinar junts;
Sens posarhi esment, sa filla
lo serví com de costum,
mes... les roses de ses galtes
havíen desparescut.
Aquest noble de paratge,
catalá del millor fust,
sembla fet de llenya antiga
qu' en nostre temps s' ha perdut.
Leri-leri dels sexanta,
l' esguart encara li llúu,
y delint per la caçera,
de dotze trets no n' erra un.
Sa filla es un pom de violes
de celestials perfums,
que si encanta ab sa bellesa,
atrau més ab ses virtuts.
L' anyorament de la terra
ha servit de llaç comú;
y ella me diu que escoltantnos,
ha après d' estimar á Or-puy...

L' endemá esperavam l' hora,
de sobretanta ansegutis,
quan de sopte exí son pare
per esmenarme un descuyt.
Abdós soletes, consiscos,
sentint los cors commoguts,
refrenavam la paranla
miratnos com á poruchs.
Una claretat soptada
li pujá del cor als ulls,
y per est llampech punintlos
los retenía mitg-clochs:
Sa interna lluyta amagava,
ab la modestia y l' orgull,
y ses cairades, trahintla,
mostravan la inquietut...
Tremolaren ses parpelles
tot espurnejant de llum,
fins qu' en doils d' un plor inahuit,
esclatá s' aferne oenit...
Sort que les mans se trobaren
estrenyentse ab suau nus,
y als cors, ceñint la paranla,
tornaren romandre muts...

Ai, pen de la diligencia,
la Bent ab cerai impuls

abraçantme, repetía:
—¡Fins á Sant Johan de Juny!
Vinga á la festa del poble
que hi veurá estranyes costums
y patriarcals usances
qu' arrèu han desparescut.
No li promet pas d' escriure
que 'l tinter tinch massa axut;
l' home 's coneix per les obres,
no pels mots que 'l vent se 'n dú...—

. . . . . .

Ella en el cupè abatuda
recolsantse en l' angle obscur,
per amagarshi les llágrimes
que havía mal retingut,
Me digué: —¿Hi vindrá á la festa?
—Faré de anarhi, l' hi jur.—
Nostra derrera encaxada
se desféu al crit de ¡sus!
Y al arrancar la galera
me vaig trobar dintre 'l puny,
un mocador per penyora
tot de llágrimes remull.

II

LA VETLLA DE SANT JOHAN

Volguí atényer ma promesa:
día vint y tres de Juny,
lo corrèu me dexá á Lleyda,
pel viatge convingut.
Restaurat, á l' hora-baxa
cavalguí en un valent mul,
ab l' arnés de seda antiga
ple de borles y repunts.
Per mosso de peu tenía
un pallardás forçagut,
falaguer y entès per traure
dels camins aspres l' enuig.
Duya jupetí de grana
ab botons de vintyvuyts,
gech sobrer penjant al muscle,
calçes curtes de vellut,
Gorra color de la faxa,
camals blanchs com els peúchs,
força veta á l' espardenya
y á les mans un llarch verduch.

Devant de cada masía
arrestellavan pallús,
y ab brancám de tota mena
componíen grans curmulls.
Quan l' antiga Seu de Lleyda
de vista haguerem perdut,
va començar la revetlla
poch abans d' encendre 'ls llums.
Dels esturments de les dançes
venía el ressò confús,
y á les cantades dels jóvens
seguíen renills y ahuchs.
De sopte 'l cel encès vérem
clapat de sanchnants vesllums
com la boreal aurora,
com el sol rogent quan surt;
Y sino per l' alegría
qu' escampava arrèu s' influchs,
semblava el país en armes,
pel sometent commogut.
Mil gales sanjohanines
abrusan los replets munts,
gegantines alimares
de la popular costum.
Cada foch llança ab cent llengues,
croxint, s' ardenta farum,
y á revinclades s' esberla

dins les espurnes que escup.
Mentres qu' entorn de les flames
giravoltant al esbull,
s' hi veuen hòmens y dones
y noys saltant per demunt.
La superstició est vespre
dels sepulcres pagans surt,
y pren part en la gatzara
fins qu' ab les tenebres fuig.

III

EL MATÍ DE SANT JOHAN

Per fi guaytá l' estel d' auba
d' aquell jorn sens par, volgut
per poblats de tota mena,
cristians, moros y turchs.
Les estrelles quan lo veren
tancaren d' enveja els ulls,
y la lluna esblanquehintse
se fonía entre niguls.
Esbarts de pardals fogíen,
piulant, dels arbres brancuts,
per cercar en rosses messes

lo grá abundant y madur,
Quan lo sol se deixá veure
flamejant entre dos puigs,
y la terra tremolosa
par qu' adorás l' astre august.

L' ampla afrau qu' atravessavam
se compón de pobles curts,
que arremolinantse, axecan
llurs campanars punxaguts.
Ses campanes benehides,
tot cridant lo feel concurs,
alegravan la encontrada
y el meu coratge abatut.
Lo tritllejar d' aquella hora,
per cent ecos més crescut,
tronava per desmentirne
fatilleríes y augurs.
Allí 's sentía l' Esglesia
cridar als cors decebuts,
per mostrarlos l' esperança
dins un camí més segur.
En un más dels alterosos
que 'l camí hi passa dejús,
enramats portal y rexes,
de poll, canyes, murtra y bruch,
Hi cantava un chor de jóvens

una albada ab bell ajust,
d' una popular tonada
d' amorosa llanguitut.
Deturím per escoltarla,
trobá 'l guía uns coneguts
que 'l convidaren á beure,
y ab tres bots ja 'l viu dessús.
Aprés d' algunes posades
sentides sempre ab nou gust,
vaig ohí als companys del guía
cridarli sens fer embuts:
—Bé n' es prou de valent home,
l' arriscat que no ha temut
que l' *estol de balladores*
en el Segre lo sepult.
«¡Quan no tem les *Dones d' aygua*,
ni en tal nit altres esculls,
cert está de sa ventura
qui vé á pèndrela tan lluny!»
L' eco d' aquesta ironía
fiblantme de cop descuyt,
sens ésser intencionada,
me ferí com un insult.

Capgirantse la meva ánima
ab soptat fluchs y refluchs,
me semblá que 'l cor me 'n duya

en desgrat del meu orgull.
Mes si 'l seny y 'l cor disputen
sempre aquell n' ha exit vençut;
els duptes qu' al seny esglayan
els desfá lo cor d' un buf...
Y acabantse una collada
vaig esperonar lo mul,
ohint lo guía que 'm deyá:
—¡Ja 's veu lo castell d' Or-puy!
Una torre d' homenatge
alterosa sobressurt,
coronant finestres gòtiques
entretallades d' escuts,
Mentres que la conrería
redossada als antichs murs,
mostra tot un petit poble
de casals y de casulls.
Obra de quatre ó cinch segles,
té afegitons de cascún,
y mitg castell, mitg masía
retrata als qui alberga avuy.
Lo palau de ma estimada
contemplava commogut,
quan la joya que sentía
se 'm torná frisansa al punt,
Que hi notí les portes closes
com si no hi visqués ningú;

avivant més la fal-lera
que d' arribarhi 'm consum.
Les campanes de la vila
tocavan pausats batuts,
que 'l guía va creure n' eran
los trets de missa de vuyt.
La costa que devallavam,
voltejava un aspre puig:
descavalguí per més córrer
baxant pel dret lo talús...
Y axís me n' aní á l' Esglesia
mogut pel febrós impuls,
tal com la roca redola,
ó l' isart mal ferit fuig...
Axí arribí á la sagrera,
lo fossar passí abatut
y quedí al entrar al temple,
enlluernat y confús.
S' acabava 'l *Dies iræ*
del ofici de defunts,
y tothom per l' ofertori
encenía prest els llums.
Astorat, ran la cancella
mirava la multitut
de dones ab ses caputxes,
resant y plorant tot junt,
Derrera 'ls banchs dels pagesos,

qu' ab gambetos de drap bur
pujavan al presbiteri,
ab sa candela cascún.
Quan entrá una jaya cega
ab son gayatet al puny,
demanant besar la morta,
pe 'l bé que 'n vía rebut.
Feyas lloch ab plors y empentes
preguntant plena d' enuig:
—¿Què ha estat exa mort soptada
qu' afora vila he sabut?—
Y ab preguntes y respostes
dels xius-xius s' armá un barbull
que sols me dexá compendre,
entre mots interromputs:
—«Ha mort del cor, com sa mare;
els sagraments ha rebut;
l' han vestida de *Purissima*,
tota de flors y de llums.
Está en la capella antiga
sobre un túmol de vellut...
El sol se 'ns pon á mitg día
als pobrets de Vall d' Or-puy!...»
Me trobí prop de la morta
en un tancar y obrir d' ulls.
Tot á ma vista rodava
al entorn d' aquell bahul.

Y anant á dar lo bes únich
al front de aquell ángel pur,
esmortit vaig caure en terra
encegats pel plor mos ulls.

Llibret de Aniversaris

ENDREÇA...

(A MON FILL)

PER tu, Fill meu, he consentit á replegar estes rimes volanderes, improvisades ó compostes casi sempre, en los dies matexos dels aniversaris de la mort de ma Mare, que al Cel sía; foren escrites á faysó de les cartes de familia, en les quals anualment solía inclòureles, perque s' unissen mes remembrances á les de mon Pare y germanes, de segur més resignades y piadoses...

Regonexía al menys ab elles, un gran deute d' agrahiment, pagantne lo que podía, anch que fos ab la moneda menuda que primer á mans trobava... Y axís s' ha passat tota una llarga generació, y axís se n' es vinguda la vellesa, que tot ho gela, á preparar la mort, que tot ho espoltreix y esborra.

Quan tú nasqueres, feya més de trenta anys que la teva Avia jahía soterrada en el fossaret solitari que visitares, al peu d' altes montanyes de l' interior de la illa de Mallorca; y no obstant, pensant en tú, no goç esquexar exes fulletes de un dol tan llunyadá, fentme l' illusió, si Deu te conserva la vida, de dexarte ab elles la recordança sisquera, d' un amor que si fos possible voldría qu' heretasses. Y si açò no fos prou encara, afegiré, baxant més la veu com si t' ho digués á cau d' orella: Que pensant, Fill meu, en ta soletat esdevenidora, he volgut dexarte un llibret més per fullejar, que 't faça estonetes de companyía de part meva, quan begues abans d' hora, lo cálçer ben amarch de l' orfanesa que tens aparellat...

El primer dol fort que 's dú, sobre tot quan aquest sobrevé traydorament com una tempestat d' hivern, en la plenitut de la primavera de la vida, es més inesborrable y més desastrós que l' amor primera per gran que sía; y molt més, quan la matexa jovenesa dels pares, té allunyada tota idea de pèrdrels.

No es estrany donchs, que ferit en lo més viu del sentiment per una desgracia que enfosquía y capgirava ma existencia, la mort de ma benvolguda y jove Mare, haja usat del privilegi que 's

prenen els poetes eròtichs, cantant en tots los tons sa passió amorosa, sens témer la monotonía de llurs cançons...

Per massa personals, per massa casolanes, conech que no son propies de la publicitat perillosa de l' estampa, y prou se veu per sa franquesa que per ella no les vaig escriure. Mes son encara un tribut á la llengua, única mare durable, puix que les generacions li valen com díes, y al amorós escalf de sos fills, se rejoveneix y enjoya.

Açò fa que al volerte donar ab est pobre recull, un bon exemple de pietat filial, temía ab motiu, d' ofendre involuntariament la dignitat y altesa de la poesía, per més que tothom sapia que ni li pertanyen, ni ella accepta, totes les obres que l' abundosa estampa sovint li endreça...

En la primavera de la vida, l' arbre en flor de ma esperança sofrí tantes tempestats, que m' avesí á veure trinxada á mos peus la fulla verda y belluga-dissa, romputs els branquillons y capbrots ab les fuetades del vent, fent estesa per terra, y l' arbre encorvat y mitg girat. D' aquí l' etern gemech de la brancada, que naix á vora un freu ahon lo vent acanalat l' açota, y mentres els demés arbres se gronxan amorosament, ell lluyta á vergassades á punt d' estrellarse.

El trencament no arribá; hi ha vingut la tardor

y sense vent cauen per sí soles, les fulles mortes y seques del arbre: axí mos díes.

El gemegar y quexarse y malehir la sort, tancava encara jovenesa y vida y esperança. Ara es hora de resar á un recó d' esglesia, y de no pensar en la vida sinó en la eternitat.

Dins est tribut filial hi trobarás la biografía de ton Pare, que no té més historia que les llágrimes que ha plorat.

Mon derrer aniversari, es dirte ab aquella antiga estrofa (*):

Lo facet y la mortalla,
lo breçol y sepultura,
dues coses me semblaven
y ara veig que sols es una.

(*) Treta d' un romanç catalá del doctor Rafel Nogués, capellá de Sancta María de la Mar de Barcelona, 1637.

1844 (*)

Está fet!... ¡Ma Mare es morta!...
ho sabèu y m' ho amagau;
en lloch de darme esperança
ajudáumela á ofegar.
Tandebò vos pogués creure;
ma sanch donaría á raig...
ab els ulls dihèu que só orfe
y ab la boca m' ho negau.

(*) Día 28 de Novembre del 44, los benvolguts escritors P. P. y T. A., mos corals amichs, hagueren de ennovarme per encárrech de mon Pare, de la mort inesperada de ma bona Mare (q. a. c. s.) esdevinguda el 22 en la vila de B., en qual cementiri jau.—*(Nota de l' Autor).*

Esferehit el cor rebuja
lo que 'l seny li mostra clar,
y com náufrech graponeja
sense forces ni aferray.
Llig ma negra desventura
en vostre mateix esguart;
d' en Piferrer veig les llágrimes
que li corren cara avall...
La mirada compassiva
pot occiure com un llamp;
vèureus y no tenir mare,
ha estat obra d' un instant...
¡Sí, está fet!... Ma Mare es morta
y enterrada díes há.
Un dol de tota la vida
començ en els denou anys.
No 'm digau cap més paraula,
dexaume en la soletat;
com fora un consol morirme
no 'm moriré... ¡no temau!

L' HORA BAXA

Les batallades de l' Ángelus
des dels campanars vehins,
tres colps saludan la Verge
y 'ns donan la bona nit.

Uns als altres se responen
y 'ls de lluny semblen suspirs
plorant la claror del día
que á poch, poch se va esmortint.

La tristesa d' aquesta hora
s' apodera tost de mí,
y recolzantme á la taula,
el front al palmell reclín.

Consirós deix á la vora
obert el llibre que llig
y abans qu' ell tot sol se tanque,
se m' oblida 'l qu' he llegit.

Seny y cor se m' entenebran
més que 'l cel que 's va enfosquint,
y no sé, veent llurs angoxes
quín d' abdós es lo més trist;

Com òrfens cascun llamenta
l' anyorança del exil...
Tinch la meva Mare morta
y no l' he vista morir!

* * *

Al bo de ma jovenesa
s' es obert soptat, l' abís
qu' ha engolit la meva mare,
á mitat de son camí.

Quan est pensament se aferra
m' esmicola l' esperit,

les idees me trabuca
y 'm parteix lo cor pel mitg.

¡Per un maymés l' he de veure
ni may pus l' he de sentir;
el foch d' amor que 'm tenía
per á sempre s' ha abolit!

Felló 'm rebel-lava á creure
la desgracia que me aflig:
com una serp, la esperança
se retorç feta bocins.

Mos amichs, parlantme d' ella,
me miravan compassíus,
y fins que m' han dit: *Es morta,*
mut d' esglay no m' he rendit.

Ab una sola paraula
perdut he 'l que més estim...
Tinch la meva Mare morta
y no l' he vista morir!

***

Dormía en nit delitosa
gosant d' un somni tranquil,
y 'm desperta un terratrèmol
hom tot can ó está en perill.

¡Benavirats los qui ploran
y se avesan á patir;
som en plena vall de llágrimes
y me manca est lenitíu!

Astorat per la tempesta
vinguda tant d' improvís,
en lloch del plant que consola
tinch lo rosech del neguit.

No puch volar prop del pare
y de mos germans petits,
per aydarlos ab mes forces
y llurs penes endolcir.

La Mort el roser m' arranca
encant de nostre jardí:

¡Còm l' anyoran les poncelles
que lluny d' ell s' haurán d' obrir!..

Mare de Deu, mare nostra,
mes pregarïes ohíu;
qu' es morta la meva Mare
y no l' he vista morir!

Desembre de 1844.

PRIMER ANIVERSARI

ENTRE 'l cercle de montanyes
llunyadá de bell dibuix,
que la ciutat de Mallorques
vogeix com un doble mur,
S' amaga un antich vilatge
al derrera de tres puigs,
gegants fites que 'm recordan
un sepulcre benvolgut.
El cor y la fantasía
sovint á veure m' hi du
l' enterrament de ma Mare...
d' antany... tal jorn com avuy.

***

A un casal de mitg vilatge
dels pobres ben conegut,
lo trist portell estreteja
per la gent que hi entra y surt.
Fent rol-let davant l' entrada
veynades y transeunts,
esplican la malaltía
y la mort qu' ha esdevengut.
«¡Pobra Senyora!... tan jove,
voltada d' infants menuts,
ha trobat la sepultura
hon cercava la salut.
Els metges moltes vegades
duhen una bena als ulls,
y la Mort fa de les seves
arribant de copdescuyt.
Ventura de les ventures
que 'ls Sagraments ha rebut...
Feya plorar á les pedres
comanant al Bon Jesús
Y á la Verge, la seva ánima

y sos fills de 'n un en un.
Té 'l major fora Mallorca;
¡quin dol tindrá 'l malestruch!...»
Axí comptan les comares
á qui escoltarles s' atur,
la mort per pedres menudes,
fil per randa y punt per punt.

***

Ab els trets de les campanes
lo terme á estones retruny,
y turons avall arriban
fins á Palma 'ls gemechs llurs.
Capellans de fora venen
per l' ofici de defunts,
y lo parentíu més pròxim
que la desgracia ha sabut.
Com molts amos y madones
uns de prop, altres de lluny,
ells ab ses xamarres negres
y elles negre son cambuig.
El poble, professó feta
á veure la morta acut,

y 'l capvespre en el rosari
el carrer y casa s' ompl.
D' absòldrer en los sufragis
no se 'n va escusar ningú:
Deu ho pach, á n' els qui anaren
á rendirli aqueix tribut...

* * *

Los trets de morts de l' esglesia
dins l' oratge s' han perdut,
y d' oficis y d' absoltes
se van apagant els llums.
El recort d' aquelles diades
quedará aviat confús,
per viure dins la familia
que esposa y mare ha perdut.
Lo cap d' any ab nous sufragis
y oracions, renova avuy
la tristesa de sa pèrdua,
y el repás de ses virtuts.
Mentre un orfe, ausent de l' illa,
acompanya als seus de lluny,
qu' ell no veu morir sa mare

ni ab ells plorarla ha pogut.
Mes per çò esplaya molts vespres
l' anyorança que 'l consum,
pel cel estrellat cercantne
la mirada de sos ulls.

22 Novembre de 1845.

PROMETENÇA

(SOMNI)

"Tant quant viuré seretz de mí lausada„
BERTRÁN DE ROAIX (Tolosa, 1461).

RAN de casa un gos udola...
l' òliba al cloquer sumica...
ha entrat la rata-penada
y 'm volteja esferehida...
La Mort, segons veus del poble,
sa vinguda axí 'ns avisa.
¿A quí cercáu, fers missatges
d' esglayadores noticies?

. . . . . .

¡Sants del Cel!... ¡A dins sa cambra
ma Mare está á la agonía!
Si 'l panteig se li detura,
resa ab sa veu enfosquida.

Salt del llit, corr á l' alcova:
—¿Què teníu, mareta mía?
—¡No plores, fill meu, coratge!
Deu nostre Senyor me crida.
—¡No pot ser! ¡Mare! ¡A la terra
vostres fills vos necessitan!...
—L' hora de partir s' acosta;
sens remey la mort arriba.
Haume 'l Sant-Christ, que 'm dó l' ánima
qu' he mester per despedirme;
encén davant de la Verge
la candela benehida.
He rebut, y n' hi don gracies,
la sobirana visita;
nostre roter cal sotsmetre
á la voluntat divina.
Humils hem de beure 'l cálzer
que 'l Senyor ara 'ns envía;
ab ton plant no adoloresques
més y més ma greu partida.
Morta y tot seré ta mare
y ésser vull sempre ta amiga;
comparteix ab mí tes penes
com fins ara compartíes.
Cada volta que m' anyores
axeca 'ls ulls, lo cel mira,
y en el meu ton cor esplaya...

¡pobre de tú si m' oblides!
Crech en la misericordia
del qui es Bondat infinita,
y per ella esper trobarnos
allá dalt quan hora sía.
Surt d' aquesta vall de llágrimes
per anar á millor vida;
la que ací ab la mort se apaga,
allá eterna ressucita...»
Petrificat, á l' espona
sos derrers mots recullía,
y sa mirada derrera
que en mí va romandre fixa.
Estrenyent sa má gelada
vaig sentirla convulsiva
y ab l' esglay... va despertarme
mon crit de *¡Jesús, Maria!*

. . . . . .

No vegí ta mort ¡oh Mare!
però aquesta nit l' he vista.
¿Per què en somnis comparexes
fent sangrar més la ferida?
¿De qualque cosa freturas?
¿què 'm demanas? ¿què desitjas?
¿Sufragis y remembrances?
«No 't mancarán mentres visca.»

22 Novembre de 1846.

AL NOVEMBRE

(ANIVERSARI)

I

La roda dels dotze mesos
té una esglayosa mesada,
lo mes que 'ls Morts fan llur festa
demanant les nostres llágrimes.

Mes en que 'l cel ab roigs núvols
s' encortina 'ls horabaxes,
menaçant ab la tempesta
fins que ab feredat esclata.

Mes que córrechs y rieroles
solen ferse torrentades,

y els ventijols amorosos,
geladores tremuntanes.

El mes que les fulles seques
gemegant cauen dels arbres,
per cubrir la terra tota
d' esgarrifosa mortalla.

Mes, que 'ls aucells d' ací fugen,
cercant millors encontrades,
per exa mar perillosa
que escumejant d' ira brama.

¡Novembre, funest Novembre,
d' infantó ja 't tremolava,
sens pensar que 'm dexarías
tan amarga recordança!

II

D' infant menut t' aborría
perque estrenes l' hivernada,
sens tenir la llar encesa
hon se compten les rondalles.

Perque no s' ou la canturia
del jovent que 'ls vespres passa,
tot galejant les donzelles
ab flochs d' or en les guitarres.

¡Quína tristesa que 'm feyan
aquelles fredes vetllades,
la pluja açotant les portes
que 'l vent xiulant trepanava!

Consiroses les minyones
filaven sens dir paraula;
y dexant cançons y gloses
naufraigs no més recomptaven;

Fins que tocada la *Queda*
la Mare á resá 'ns cridava,
y esguardantla m' adormía
ab lo cap demunt sa falda.

¡Novembre, traydor Novembre,
mes de la Mort descarnada,
temorench d' infant ja 't veya
pressentint una desgracia!

III

Bé 'm recorda la feresa
de ta primera vesprada,
quan esborronat sentía
plorar totes les campanes;

Bé 'm recordan les absoltes
demunt la tomba dels avis,
colent ab cremants candeles
l' anyal festa de les ánimes.

Pobre infant, no comprenía
lo que 'm deya ab sa breu flama
la candeleta d' absoldre
qu' entre 'ls dits espiretjava.

¡Ay, bé prou qu' ho vaig entendre
aquell jorn de ta mesada,
que ab dos nombres de sanch viva
s' estampá dins mes entranyes!

El jorn que Deu de la gloria
digué á la Mort, que ab sa dalla

d' entre 'ls llumets de les vides
apagás lo de ma Mare.

¡Ay *vint y dos* de Novembre,
mes de trista remembrança,
ab motíu, des ma infantesa,
ab motíu te tremolava!

22 de Novembre de 1847.

1848

(L' ANY DE LA MORT D' EN PAU PIFERRER)

Les tempestes de la vida
esclatar sent demunt mí,
y cascuna va seguida
com la llau, del trebolí.

Les tres potencies decauen,
soterrat tinch mon voler
dins les tombes ahon jauen
ma Mare... y en Piferrer...

Sens haverte coneguda,
ta mort ab mí va plorar.
¡Dolça ánima benvolguda,
qué 'n sabía d' estimar!

Si en les eternals delicies
no 's trasmuda 'l matern cor,
de mí haurás sabut noticies
per l' amich coral que plor.

Gement ma doble orfanesa
y esperant en breu ma fí,
faré en est mon de tristesa
solitari 'l trist camí.

Ma salut greument ferida
se resigna á sa dissort,
y 'm despedesch de la vida
anyorant els qui s' han mort.

VIDA PENADA

Lo bell temps de jovenesa
abans d' hora anat se n' es;
ta mort, ¡oh Mare! n' ha imprès
un segell de greu tristesa
dins mon cor per sempre més.

Conech que ab ma sort avara
lo lluytarhi es temps perdut;
faltant tú 'm manca l' escut,
per çò 'l fat que m' aclapara
sota peu me té retut.

Son els anys de ma existencia
com pujades d' aspres monts,

y bregant ab ma impotencia
sols ovir en la eminencia,
per mals nous, nous horizonts.

¡Quína vida que m' espera!
¡qué 'n será de mal passar!
Poch, Mare, 'm deus anyorar
quan no acursas la carrera
per hon te vinch á trobar.

184.

AL OBRIR TA TOMBA

En hora ansiada y temuda
la llosa, ardit, sens ajuda,
he alçat de la tomba trista.
Ab l' ánima commoguda
ton bahul, Mare volguda,
he baxat á obrir... ¡T' he vista!...
Davant la esglayosa imatge,
ha decaygut mon coratge
al contemplar la desferra
que á poch, poch se torna terra.
La mort fera axí 'ns trasmuda
que 'l cor sol t' ha coneguda.
El recort de ta bellesa
ha amargat més ma tristesa.

Amaguèm l' humil escoria,
l' esperit es á la gloria.
Y ab flors y oloroses fulles
he anat cubrint tes despulles...

—¡Mare meva de ma vida!—
he exclamat per despedida;
y altre colp quedas reclosa
devall ta fexuga llosa...

1849.

LA ROQUETA

Curta treuga á ma anyorança
vinch á pendre illa, en ton sí;
en *sa roqueta* descansa
l' anyoradís mallorquí.
Baix de ton cel hon vaig néxer
parl ab mon nadiu accent;
los paratges hon vaig créxer
de n' un en un recorrent.
Altra volta m' agombola
l' escalfor de nostra llar,
d' esta benehida escola
ahon aprenguí á resar.
Ací conech les campanes
y sé 'l que diuen al feel,

los trets d' exes veus cristianes
que 'ns devallan pau del cel.
Centellejar les estrelles
ab més claror d' ací ovir,
y entre 'ls ulls de les donzelles
los que 'm varen abellir.
Los companys de ma infantesa
m' estrenyen demunt son cor,
y 'm dú llur franca escomesa
plers de l' única edat d' or.
Ja son recorts les joguines
que compartirem ensemps;
ja son matrones les nines
que veyam en aquell temps...
Mes des que gós de la vista
d' aquests llochs que anyorí tant,
¿per què una angoxa més trista
sent que m' aufega ab nou plant?
¿Será ma tristesa un vici?
¿seré jo lo meu butxí?
¿quína causa té est desfici
que s' ha apoderat de mí?
Los recorts de la infantesa
m' enfunestexen el cor;
¿qu' anyor ab tant greu tristesa?
¿qué es que 'm manca? ¿de què plor?...

M' hi falta el goig d' una cara,
n' anyor l' escalf d' un abraç;
lo bes y 'ls ulls de ma Mare,
que dorm freda dins son vas.

1850.

* * *

AVUY toca á ma orfanesa
dur á ta tomba la flor,
que per cada any tinch promesa;
mes dins mí sent l' axutesa
de l' angoxa sense plor.
Finá ab tú ma jovenesa,
que duch morta y freda, estesa
en les teles del meu cor.

* * *

Ahir tenía una mare jove... avuy un recort y una tomba més.

Sent enveja á les orenelles que crían á la taulada, á les fulles que tenen branca, tot me sembla manco desamparat que jo.

¿Per què romanguí en est segle, Mare, com tú te 'n

anares? Tú, que volías que te acompanyás, y 'n tenías vanitat amorosa quan sortía ab tú, ¿per què no 'm cridares per fer el darrer viatge?

Llavores portava sense taca el vestit de la ignocencia, el vestit millor per ésser ben rebut allá dalt.

«*Dol y plant es sobreviure la persona qu' estimám.*» ¡Quantes llágrimes m' hagueres estalviat!...

Un any he tardat á plorarles, les primeres llágrimes: axò vol dir que no se axugarán pas depressa...

***

Si no 'ns hem de reveure, si no hem de despertar del sò de la mort, ¿per què 'ns han dut en esta vall de llágrimes? ¿Per què m' ho feres creure?

Si ressucitasses, semblaríes més que ma Mare, una filla meva.

***

La casa ahon vaig náxer no ha durat més que jo... tot ho he vist renovar... y m' engega d' aquest mon. Aquesta generació ho ha cambiat tot: ni duren els monuments de pedra: tot se muda.

Contra la Fe sagrada, la impietat descarada se rebel-la.

Tot s' ha capgirat: la passió en el monument, á lo antich, al recort, á la tradició, á lo que 'ns parla dels morts, á lo que 'ls passats nos deixaren per recordança, aquesta generació inflada, ubriaga de sí matexa, ho enderroca.

No som destinats per la terra.

***

Si 'm pots matar y no 'm matas es senyal de que no m' anyoras, que no 't recordas de mí.

La ternura del meu cor, es com un gorch d' aygua filtrada entre alts penyalars, hon ni 'ls aucells hi van á beure. Aquesta aygua bull y vessa cercant reflectar la imatge dolça d' un ser benvolgut del tot... Cerca en vá qui podrá mirarshi... ¡la que 'm deya «fill meu» ja es cendra!

La anyorança es com l' amor: el cor me batega ab força quan cada parell d' anys te don un més de vida ¡oh terra benvolguda! al renovarhi mos greus recorts d' infantesa...

Mes quan la veig sortir d' entre les ones, en mitg de la joya ab que l' esguart, s' omplen mos ulls de

llágrimes: tanta garridesa pareix á mon cor, tests de flors que revolten la tomba de la meva Mare.

Quan hi vaig á Mallorca, mes germanes me mostran á sa falda algún angelet ros que no conexía. Me fan desitjar la teva joya. Aquells ullets brillants, nous estels en lo cel de la familia, me fan pensar en la lluna plena que s' hi va pondre pera no exir may més.

* * *

La terra ha recobrat lo que 't doná. Res ací baix queda de lo que fores; tot ha pres nova forma y compón altra materia.

Ja está buyda la tomba y no queda més que 'l teu nom en la lápida.

No hi há que dure més que l' *ánima immortal.*

LA CORONA DEL ROSER

(AL SANT DEL DÍA DE LA NOSTRA MORT)

CADA vespre en el Rosari,
mon Pare resa,
entre altres un *Pare nostre*
que 'm fa tristesa.
Dirigit á un dels Sants qu' honra
la mare Esglesia;
may per may saber voldríam
còm se nomena;
Puix que 'l Sant qu' axís implora,
colrá sa festa
lo jorn qu' á un de la familia,
la Mort ens prenga.

¡Fa sis anys que 'ns esglayares,
diada funesta;
vuy vint y dos, la 'm recordes
mortal Novembre!...
Gloriosa Santa Cecilia,
si en ma infantesa
tant de temps eix *Pare nostre*
resí ab temença,
Sens saber que us l' oferíam
¡oh Santa Verge!
demanant per nostra Mare
la llum eterna;
No oblidèu aquelles súpliques
de l' ignocencia,
que al present van refermades
per l' orfanesa.
Si encara ara necessita
vostra valença,
¡aydauli, Cantora Santa,
pregau per ella!

1860.

—x—

1851

Desventurat, ¿ qué faré?
Ja de mí als no se fer
Sino amar.
PERE TORROELLA. (Sig. XV.)

SET anys fa anit que som orfe.
Set anys á les nou fará...
Deu don á la meva Mare
llum eterna, etern descans.
En set anys que prech per ella
l' anyorança no ha minvat;
sembla que sa amor eclipsa
dins mon pit á les restants.
Dol y angoxa es sobreviure
á la Mare qu' aymí tant,
y més quan ella era l' única
qui 'm sabía aconhortar.
M' entrenyora cada día
no tení un cor que s' escalf

á les flames qu' espurnejan
de mon cor enamorat.
¡Si espurnejant s' abolissen
¡Si la Mort les apagás!
Tant mateix ¡què 'm fa la vida
si no sé més qu' estimar!
Y viure d' amor per l' orfe
n' es morir assedegat,
y en el daler d' un glop d' aygua
que remulle 'l paladar,
Sentir l' aspre gotellada
d' estiuenca tempestat,
que rebota per les fulles
d' un herm d' ortigues y carts...
Mare que 'm dares la vida,
¿per què 'm mostrares d' amar
sens temor á malvolences
ni conèxer sos paranys?...
Sort que la Fe y la Esperança
m' agombolan, recordant
que 'ls plors d' esta vall de llágrimes
troban lo premi allá dalt;
Que 'ls ulls que la Mort acluca
los bada la Eternitat,
per fruir d' una altra vida
d' amor, llum y etern descans.

22 Novembre.

1852

Si 'ls prechs nostres dexondissen
els morts que la llosa tanca,
y ab s' ampla mortalla blanca
á parlá ab els vius sortissen,
¡Quantes y quantes vegades
n' hauría sortit ma Mare,
á axugá 'l plor de ma cara
ab el foch de ses besades!
Si 'm donás esta sorpresa
de cert no m' esglayaría;
¿quí poguent dir: ¡Mare mía!
tremolará de feresa?
La he cridada á la gran hora
de la nit, ab l' esperança
de que bastás ma anyorança
per exirme al meu devora.

Si 'm sentí y no 's pogué moure,
¡qué 'n degué estar d' afligida,
ella qui 'm llegía en vida
mos desitgs á mitg descloure!
Fe y amor no saben creure
que als defunts tals prechs no arriben;
¿será que allá d' allá 'ls priven
baxar per vení 'ns á veure?
¿Deu no vol que 's descubresca
lo que l' altra vida amaga,
menyscabant axí la paga
que la nostra Fe meresca?
Si açò es ver, Mare volguda,
consent de bon grat desd' ara
que per tornarte á dir ¡Mare!
vingues y te 'n tornes muda,
Que si 'l cor gement te crida
no es per foll desitg de sebre,
sinó per donarte y rebre
l' últim comiat de la vida.

MATINAL

M' HAN despert á trench de día
les campanes de la Seu
ab llurs trets d' Ave María
repetits per tot arrèu.
Al sò trist de les campanes
tot consirós m' he endolat,
y ab mon Pare y mes germanes
á la Parroquia hem anat.
De la Esglesia desolada
feya veure la foscor,
la llantia mal atiada
que crema al altar major.
Davant de Santa Cecilia
uns quants ciris han encès,

y aguardant torn, ma familia
he vist prop de llur confés.
Dret á un recó de capella
he esperat que 'l sol obrís
poch á poch, s' ardent parpella
y la nau fosca aclarís.
S' ohía la cantadissa
dels aucells pels finestrals,
quan ha començat la missa,
y al chor els cants matinals.
Mes germanes y mon Pare,
dant més força á l' oració,
en sufragi de ma Mare
li han ofert la Comunió.
L' ofici de remembrança
parents y amichs hem ohit,
y com la Fe may se cansa,
altres misses qu' han seguit.
Les antorxes ja apagades
al entorn del *conventual,*
resplandents flors escampades
he vist demunt del bancal;
Y era que la claraboya
de colors, plena de sol,
pintava una encesa toya
sobre aquell túmol de dol.

. . . . . .

Acabat l' aniversari,
cascú en prova d' amor feel,
deya al exir del santuari:
« *Que la vejàm tots al Cel.*»

Palma, 22 Novembre de 1853.

DIADA DE SANTA CECILIA

QUAN ma Mare agonitzava
lo cor meu no m' ho advertí...
En el camp joyós estava
y entre amichs gays solaçava
aquell día que morí.
A una festa de familia
convidat, vaig pendre part,
celebrant fins cap al tart
la mártir Santa Cecilia,
Patrona de la Bella Art.
Y mentres tant qu' entre artistes
m' esbargía dintre un hort,
la gent meva, en sa dissort,
plorava llágrimes tristes
rodejant un llit de mort...

De llevó ençá m' esparvera
fins l' esplay de l' amistat;
sempre més duré en derrera,
la doble traïció fera
del meu cor y del meu fat.

1854.

1855

MON cor ple de jovenesa
floría com un verger,
l' arbre ardit de la esperança
sempre hi treya tanys novells;
Mes ta mort fou la riuada
que pujant soptosament,
en una hora en una estona,
del jardí 'n feu un areny...
Bé he plorat aquest diluvi!
¡bé he contemplat son desert!
¡prou de plant!... en lloch de llágrimes,
cal de nou artigar l' herm.
La jovenesa me guarda
l' esforç de sos anys derrers.

¡Arbre, donchs, de la esperança,
torna al cor y refloreix!
Oblidaré 'l dol per viure
si oblidarlo 's fa mester:
si plor á ma Mare morta,
viva encara un' altra 'n tench.
Dels amors, l' amor de patria
sempre ha estat l' amor més ferm;
Mallorca, Mare volguda,
ou mon crit d' anyorament!
Áydam á comptar tes gestes,
com m' aydaves altre temps
á fer tos *gegants* reviure
al entorn dels teus clapers.
De les races que 't poblaren
vull ressucitar los fets;
embriagam ab la gloria
de somiarne un cant etern!...
¡Mallorca, mare Mallorca,
á ma vista compareix,
desmantéllat de les ones
mostrante gentil com ets!...

. . . . . .

¡L' anyorança fa miracles:
ja en ma fantasía 't veig!
Mes ¿qu' ha esdevengut, dolça Illa,
què passa, que no 't conech?

¿Quí dels dos ha fet mudança?
Tes afraus capficat tresch
sens trobarhi tes belleses,
sens guaytarhi tos joyells.
¿Tos boscatges están mústichs?
¿s' ha enterbolit lo teu cel?
¿tes gestes son esborrades?
¿han caygut tos monuments?
De tots los tresors que estotges
no més per un m' interès;
de tants recorts com despertas,
un tant sols me n' has despert;
Baix de tes serres més altes
en humil fossar lo cerch;
cerch la tomba de ma Mare
revoltada de ciprers.

Novembre.

UN ALTRE BES

(ANIVERSARI)

TA veu clara benvolguda
soptat m' ha, al cor de la nit;
m' he alçat, y de correguda
he fuyt derrera 'l teu crit.
Mampares y portaleres
en vá empatxaven mon pas,
d' un salt he arribat hon eres
á donarte un fort abraç.
May t' havía vist tan bella
ni més jove y resplandent;
may besada com aquella
n' arrencá l' anyorament!...

Nostres cors tant bategavan
que no 'ns podíam parlar,
y ens miravam y miravam
abraçats sense alenar.
—¡Quants anys d' anyorança, Mare!
¡¡tú no sabs lo qu' he sufert!!—
Ella m' ha besat la cara...
y ab aquell bes m' he despert.

22 Novembre 185...

1857

Vuy es ton aniversari
y 'ls recorts se 'm fan tan vius,
que 'm sembla que la teva ombra
clarament passar he vist.
¿Has vingut á recordarme
la promesa qu' abans fíu
al despertarme d' un somni
en que 't vaig veure morir?
Los torments de nostra vida
defugen d' ésser escrits,
que 'l cor nega á les paraules
lo qu' ell expressa ab suspirs.
Lo promès no 't puch atényer
si no guaytes dins mon pit.

Vina á veure 'l buyt qu' omplíes
y negú may ha d' omplir.
Molts d' anys fa que me dexares
en l' orfanesa en que visch,
y aquest buyt, que m' esborrona,
de cada any se va engrandint.
L' art per contarte mes penes
com jo voldría, no 'l tinch;
com no trob forma deguda
pels ideals que somiy...
Per tú, Mare, y pel llenguatge
deplor ma falta d' enginy,
que á ma llengua, per ser teva,
li guart vera amor de fill.
No te 'n vull parlar pas d' altre
que 'm semblaría mentir,
y esta mesquineta nostra
del menysprèu se 'ns va candint.
D' amagat de la poesïa
mos recorts filials te enviy,
sols perque no pugues creure
que 'l silenci sía oblit.

—I—

MOS SOMNIS

UN temps lo consol tenía
de somiarte sovint,
y 'm bastava una paraula,
una mirada, un somrís
per oblidar ma orfanesa
anch que fos per una nit,
y recruás l' anyorança
que sentía, al dexondir.

Les visites misterioses
que me feyas d' adormit
y tendrement t' agrahía,
¿per què les planys á ton fill?
Ma orfanesa 's fa més fosca

d' ençá que no te somiy,
puix que 'l cor, l' infant de sempre,
anyora 'l matern abrich.

Ara 'ls somnis son ben altres;
somiy llibres llemosíns,
veig obres desconegudes,
incunables, manuscrits,
y quan me trob en mes glories
fullejant autors antichs,
me despert... veent ab recança
la buydor de mos desitgs.

¿Te sap greu l' ardent fal-lera
que per nostra llengua tinch?
¿Creus que mos recorts aminva
y 'm castigas ab l' oblit?
¿Zels tindríes del idioma
que de ta boca aprenguí?...
Dues amors que 'n fan una,
no les cal descompartir...

Valencia, 1858.

NOSTRE CATALANESCH

QUAN se 'n vé l' aniversari
á refrescar ma orfanesa,
los suspirs de l' anyorança
esplay en llengua materna.
Y al dòlrem de la ferida,
sent per encant d' esta llengua
com ses maternals paraules
l' oberta nafra 'm pansexen.
Des qu' ets morta puch dir, Mare,
qu' ella es la mare que 'm resta,
puix en sos mots hi ressona
l' eco dolç de ta tendresa.
L' amor que infant li tenía
de llavors ençá mir créxer,
que l' amor, si es vera, troba

cada 'l día més belleses.
Com abdós mesquins som *òrfens*
y nascuts ab mala estrella,
plorant iguals desventures
les desgracies ens unexen.
L' injust menysprèu ab que 's mira,
més gentil me la fa veure,
y daría per honrarla
tota la sanch de mes venes.
Mes ¡ay! los somnis de gloria
de ma curta jovenesa,
passaren ab les mans buydes
com les flors de primavera.
Los pochs ramells que 'm dexaren
arreconats se marcexen,
per no mirarlos prou dignes
de fernhi pública ofrena.
Per çò en lloch de presents propis
que no son per mes pobreses,
cerch ses joyes amagades
que per miracle li quedan.
Singularment les que 'ls pobles
de montanya li conservan,
ses cançons y ses rondalles,
recorts que més m' abellexen.
¿No 's trobará qui s' ajuste
per lluytar en exa empresa?

¿será propi sols dels òrfens
l' estimar d' esta manera?...
No per çò 'n tingas zels, Mare,
que era amor no 'm trau la tema;
tan sovint de tú me parla
qu' he degut parlarte d' ella.
Les recordances d' abdues
dins mon pit talment se mesclan,
que no 't sé dir cap paraula
si ella no es la missatgera.
¿Gelosa tú, y 'm mostrares
d' estimarla tú mateixa?
¿Còm has d' estarne gelosa
si es la vía que á tú 'm menà?
¿Si agenollat en ta falda
resant á la Santa Verge,
de tos llavis amorosos
á petons la vaig apendre?
A ella com á tú dich mare,
lo nom més doiç de la llengua;
mare patria, la que 'ns dona
la santa *llengua materna!*
¡Oh! ¡en vosaltres s' enclou tota
la poesía que 'm resta,
dels fantasiadors ensomnis
qu' ompliren ma jovenesa!

Valencia. Novembre de 1864.

LA CAYGUDA DE LA FULLA

EL vent que despulla 'ls arbres
udola y siula pel bosch,
fent gemegar á les fulles
cada volta que les mou.
Les pobretes primparades
miran tremolant de por,
l' escampadissa per terra
de ses germanes qu' han mort.

Esgarrifades se mesclan
les de lluny ab les de prop;
unes en forma de llança,
altres á faysó de cor,
les que parexen rodelles
ab les que semblan estochs,

totes cauen barrejades
ab l' igualtat de la Mort.

Esgroguehides y seques
y encarcarades pel sol,
l' oratge se n' apodera
despentjantles dels capolls;
y elles corren y s' encalçan
formant tristes professons
qu' ab sa cruxidera semblan
cavalgates de la Mort.

Plorant brandan les campanes,
fredolench el sol s' ha post;
quedá 'l cel color de cendra
ab celatges com á foch.
¿Hon mena 'l vent d' exes fulles
les cadavèriques hosts?
Les escampa per catifa
de la festa de la Mort.

En vostra tendra infantesa
crexent ensemps ab la flor,
la primavera us besava
ab sos dolços ventijols.
Ara velles y solcuytes
vos engega la tardor,

y com no 's fa mester l' ombra,
vos esmicola la Mort.

¡Trista imatge de la vida
y dels afalachs del mon,
y encara més trista imatge
de les nostres il-lusions!
¡Ay fulles de les arbredes!
¡ay il-lusïons dels cors!
¡tant les unes com les altres
teníu la matexa mort!

Més ditxoses sou ¡oh fulles!
bé us puch envejar la sort,
puix naxèu á la vegada
y moríu totes d' un colp,
desconexent l' agonía
de les llágrimes que plor
anyorant la meva Mare,
remembrant la seva mort.

1864

Confés qu' es poch literari
mon costúm, de fa vint anys,
de apuntar l' aniversari
de ma Mare, ab novells planys.
Com si 'm sentís, alç son suari,
y may mancan desenganys
per esgranar un rosari
de tristeses y d' afanys.
Vé 'l jorn de Santa Cecilia,
sufragis y remembrances
me fan veure á la qui plor,
li parl... y per ma familia
versifich mes anyorances
esplayantme á raig de cor.

FESME LLOCH

ADEU, Mare benehida!
Quan ab tú 's perdé el llaç ferm
que me lligava á la vida,
la vida se 'm torná un herm
d' una tristesa infinida.

Mes des que sent la tempesta
que ha esclatat dintre 'l meu cor
fentme trontollar la testa,
la vida amarga que 'm resta
m' esborrona tot de por.

Retut del peregrinatge,
espeuat y sens coratge
no 'm román altre solaç,

que 'l de demanarte estatge
baix la llosa del teu vas.

Crídam, Mare, al teu devora,
que dins ta tomba reclòs,
faré per dirte... si gos,
la dolor qu' há temps m' acora
per plorarla ensemps tots dos.

1865.

LA LLANTIA

Has romás ben tota sola
dins ta tomba, Mare meva,
jayent en un cementiri
hon t' hi trobas forastera.
¡Qué clares son les visites
personals qu' he pogut ferte!
¡qué pobres les recordances
que cada any te solch trametre!
Mes demunt ton vas, qu' es l' únich
qu' entre fosses hi blanqueja,
temps há que ma fantasía
t' hi té alçada una capella.
Tantes voltes l' he somiada
que la veig sens estar feta;

¿lograré, Mare, bastirla,
com l' amor me la fa veure?...
A dalt de ta nova tomba
la Creu Santa ton sò vetlla,
y á davant de totes dues
el meu cor per *llantia* hi crema.

186...

1868

Cor, may pus he d' escoltarte!
Empès per tes il-lusions
á un abís, ¿còm perdonarte
mes amargues decepcions?
Per dos colps ab ta follía
m' has arribat á trahir;
lo primer va ésser lo día
que ma Mare va morir.
¡L' altre fou... tal recordança
voldría sabè oblidar,
l' hora de la remembrança
qu' he de mester per resar!
Déxam l' estona de vida
que per ma Mare fretur,

sens que ta angoxa infinida
les pregaries me detur.
¡Ditxosa ella, si del Cel
ton plant no veu, pobre cor;
qu' exes llágrimes de fel
basta y sobra ab que un les plor!

LA LLAR

La pedra de ma llar trista
té 'l calíu colgat per sota
puix no 'm resta altra llar, Mare,
que la llosa de ta tomba.
La casa antiga dels avis
restaurada per tes noces,
l' alberch payral hon vaig náxer
¡qué 'n fa de temps que no es nostre!
No ho es tampoch la masía
recolzada en alta torre,
que al bell cim d' un turó alegre
sos quatre aygavessos mostra...
Com un estrany dech mirarme
aquells murs, que per mí foren

el benvolgut reliquiari
que 'ls recorts d' infant m' estoja.

***

Molts d' anys feya que anyorava
eix lloch de solaç y joya,
quan ab corcó á despedirmen
aní per derrera volta.
Cap persona coneguda
me sortí á rebre á la porta,
y els cans lladrant m' hi aturaren
fins que vingué la *madona.*
Consirós vehent la clasta
se 'm posá un nus á la gola,
y no sabía còm tráurem
les paraules de la boca.
A ses avinents preguntes
no doní cap més resposta,
que demanarli llicencia
per reposar una estona.

***

Al anarmen horabaxa,
de ma Mare la veu dolça
me semblá sentir que 'm deya

—«No t' entregues á la angoxa;
les desgracies de la vida
ab valor, fill meu, comporta.
Al costat de ton vell Pare,
lo foch de la llar renova.
Aquests camps, què tant estimas,
t' han guardat una penyora
quatre segles entre terra,
un anell d' or per memoria:
Lo verset de l' Evangeli
que té en gir, es santa joya
per donarla á la donzella
que será la teua esposa.»

1872

ALS CIPRERS DE SA TOMBA

Les hores de remembrança
sens recordarte han passat;
tantost, Mare, no t' arriba
per vuy, mon tribut anyal.
Quefers, davant la mort frèvols
m' han tingut de tú allunyat,
y aprofit l' última estona
per anarte á visitar.
Que al menys ab la fantasía
(si 'l cor no hi vé ab prou escalf)
finesca t' aniversari
vers ton pagesíu fossar.

***

Aquests ciprers que revoltan
la sepultura ahon jaus,
crexen tant, que de nit semblan
una colla de gegants.
Com s' enfilan y s' estufan
per ben ombrejarte 'l vas,
les parets del cementiri
no 'ls amagan la mitat.
Quína vía 'n fan de créxer,
no sé ahon arribarán;
¡sembla ahir que los plantaren
y ja fa prop de trenta anys!

***

A peu dret ran de les tombes,
misteriosos, endolats,
guaytes son incorruptibles
del port de la Eternitat.
Com el Cel ardits esguardan,
y la fulla no los cau,

des d' antich que simbolisan
esperances immortals...
¡Per què 'ls cimarols sorollan
y 'm miran tot capejant!...
Sa veu trista se 'n du l' ayre,
mes jo 'ls sent que parlan baix!

***

Lo rellotge de la vila
la mitja nit va tocant,
no empatxen ses campanades
que 'ls ciprers senta quexar:
«Ma desconexença reptan
ab llur crexent feeltat;
ells son recorts vius que pujan,
y els meus ¡ay! veuen minvar.»
Vuy els arbres empeguexen
ma tendresa filial;
ab motíu me reptan, Mare,
no ho oblidaré un altre any.

22 de Novembre 187...

LA SEU

AL sortir de la Roqueta
per la primera vegada,
dins la Seu de Barcelona
vaig espassar ma anyorança.
La bellesa d' aquest temple
m' encisá dolçament l' ánima,
y en trenta anys, en que tot muda,
l' encís creix ab que m' encanta.
Cerquí alberch al bell devora
del portal de Santa Eularia,
fent de la claustra y l' Esglesia
la llar del cor que 'm mancava.
¡Si n' he passades d' estones
contemplant ses naus colrades

ab la patina dels segles
que doblement lí consagran!
La Fe y l' Art sembla hi avivan
lo calfu de l' amor patria,
puix s' hi senten veus que compten
mantes gestes catalanes...
Prest mes íntims beneficis
retrobí en est sant vehinatge,
ferit per soptada nova
de qu' era morta ma Mare!
Alienat per la pena
planyent ací ma desgracia,
mitigá bon xich ma angoixa
lo confort de la pregaria.
Per ella á resar venía,
y alguns colps mentres pregava,
vaig sentir... ¡il-lusions d' òrfen!
demunt mon front sa besada.
Finestrals y claraboyes
flors de llum arrèn escampan,
esmaltine archs y columnes
de sol inent á horabaixa;
Y seguint los raigs que brollan
en vías d' or abiuxades,
entre les toyes que pintan
veya 'l somrís de ma Mare.
Devallava molts capvespres

al soplnig de les arcades,
á dar voltes per les tombes
que trespolan la gran claustra.
Les eynes y ferramentes
que 'ls menestrals manejavan,
son els escuts d' honrats gremis
que decoran ses llosanes.
Pels rexats de les capelles,
les figures dels retaules
semblava que 's condolíen
de la Mort que m' acorava.
Agrahíntlos-ho 'm distreya
davant ses dolces imatges
qu' ab llurs vestits y armadures,
del temps passat me parlavan.
La Fe y l' Art suaument pansiren
á poch á poquet la nafra,
y revoltat de sepulcres
fins la Mort me consolava.
Esta Seu, Mare amorosa,
dedicada á la Creu Santa,
n' es un llibre qu' en ses fulles
com més se llig, més agrada.
No conech cap obra d' hòmens
que 'm dó 'l pler que aquesta 'm causa,
y de cada any hi sent créxer
mes filials recordances.

Al entrar á est bosch de pedra
de branques afrenellades,
que immortalisa al patrici
l' arquitector Jaume Fabre;
S' oblida 'l mon, s' hi despertan
la pietat y la esperança,
y 's sent la pau del qui arriba
á sa antiga payral casa.
La Relligió, l' art, la historia,
hi viuen com á germanes,
y extassiat un hi respira
l' ayre pur de edats passades.
La festa anyal no m' ho sembla
si no 'm crida la *Tomasa*,
y dins tos murs vinch á coire
lo misteri de la diada.
L' altar, la trona, 'l chor, l' orga,
juntament ab les campanes,
componen una harmonía
que les pedres acompanyan.
Mes si 'ls vells lo marbre y ferro
com se veu, entretallavan,
¿què no hagué de fer lo poble
per esculpturá 'l llenguatge?
Y en esta trona bellíssima
nostra llengua may s' hi parla,
des que un' altra forastera

la materna hi té exilada.
¿Quan començá aquesta afronta?
La Seu matexa ho senyala:
quan se aturá lo cimbori
que á la Santa Creu s' alçava.
Quan per frontis lo mur rònech
se dexá sens portalada,
que romangué interrompuda
al trencarse nostra patria.

1874.

RAN DEL BREÇ

L' *Angelich* que Deu m' ha dat,
de segur no está tot sol,
adormit en el breçol
riu á algú que té al costat;
¿del Cel, Mare, has devallat,
per conèxer ton fillol?

Báxahi sovint aprop seu,
perque herete ta virtut,
del amor que m' has tingut,
prechte que 'n sía ell l' herèu.
¡Duli, Mare, ab la salut
la benedicció de Deu!

1875.

* * *

N' es tan dolç el nom de mare,
sa tendresa es tan coral
que vell y tot, sent encara
que m' agombola y m' ampara
l' abraçada maternal.

Aquest nom es una bresca
que no esgota may sa mel;
just es donchs, l' assaboresca
y sovint el repetesca,
puix ressona ara en el Cel.

187...

—x—

LA TREUGA DE MA ORFANESA

UNA hora en l' any, Mare mía,
benehesch lo temps perdut
qu' en festejar la poesía,
malgastí en ma joventut.

Perque quan exa hora arriba,
sens que m' ho destorb negú,
te veig clara, te veig viva,
y en vers enrahón ab tú.

22 Novembre de 1877.

LO DÍA DELS MORTS

Lo benefici de viure
ben car ¡Mare! l' he pagat,
qu' es tristíssim sobreviure
al consol de la amistat.
Celebravam fa vint díes
la festa major dels morts,
y 'm semblá que 'l Cel jaquíes
per presidir mos recorts.
Asseguda á cap de taula
t' esguardí entrant á dinar,
y ans de dirte una paraula,
mos amichs morts víu entrar.
¡Quína pena tan amarga
mirar tants companys defunts!

¡quína taulada tan llarga
que fan mos companys morts, junts!
¡Còm cambía el temps y ens muda!...
¡si n' ha estat mon cor de rich!
y ara ab tanta amor perduda,
¡qué de pobre, Mare, estich!
Benvolguda companyía
que florí en ma joventut,
¿será que no 't merexía
qu' abans d' hora t' he perdut?
Cada eterna despedida
de cascún de mos companys,
m' ha renovat la ferida
que tú obrires fa tants anys.
Piferrer, ¡benehida ombra!
amichs ¡Llorens!... ¡Reynals!... ¡Coll!...
¡Ay Deu meu!... ¡Son tants en nombre
que us compt esmarrit y foll!
¿Per què la Mort se conjura
contra 'ls meus companys antichs?...
¿Es que ma vida sols dura
per sobreviure als amichs?

1878.

SONET

Des que 't guarda lo fosser
closa en ta tomba senzilla,
tant bon punt arrib á l' Illa
m' hi sent com á foraster.
Tot está axí com primer;
la terra ufanosa grilla,
la mar blava al entorn brilla:
mes no puch quedarhi á pler.
Si 'ls companys m' hi fan venir,
si l' amor patria m' hi dú
¿per què dins casa m' anyor?
Mare, no m' hi sé avenir
á romándrehi sense tú,
mancantmhi la teva amor.

1879.

LO CAMÍ DE LA MORT

Ors qu' has pres la devantera
pel camí fosch de la Mort,
crech, y açò 'm dona conhort,
que ta abraçada m' espera
axís qu' entre al etern port.

Ab tos ulls la Mort m' aclara
la fosquedat del camí
que cuytosa me prepara;
¡morir es tornar, oh Mare,
á agombolarme en ton sí!

DOBLADA ORFANESA

Ton adeu derrer ¡oh Mare!
dins mon cor sent retronar,
si 't sobrevivía un segle
no l' oblidaría may.

Fins al replá de l' escala
no 's desféu l' últim abraç,
al defallirne tos braços
esmortida pel desmay.

Ab eix extrém de tendresa
m' advertí ton cor lleal,
que may més nos reveuríam,
qu' era etern ton comiat.

* * *

M' embarquí plè de tristesa
y á la popa recolzat
viu l' altra mare, Mallorca,
ab sos rocallosos caps,

Ab ses serres alteroses
ab sos puigs agegantats,
á poch á poch endinzantse
dins les ones de la mar.

Vench la nit, la nau cronía
fuetejada pel mestral,
y ab sos llavis escumosos
me bessá la tempestat.

* * *

Orfe trist de dues mares
¡temps ha 't conech, soletat!
si un dia sent que ¡mare! crida,
plorós me gir al fossar.

Si la patria me nomenan
sent més dol que 'ls desterrats,
que emmatzina ma existencia
un altre enuig més amarch.

¡Ditxós quan tantes angoxes
soletat en ton sí esplay!
per l' orfe de dues mares,
l' únich bálsam es plorar.

188...

LES ALES

MON cor y ma fantasía
vuy me duhen á Mallorca,
perque ton aniversari
no passes tan tota sola.
¿De mes filials visites
desde 'l Cel no te n' adonas?
¿los suspirs de la orfanesa
á l' altre mon no hi retronan?
¡Mesquí avès de ma anyorança
d' axecar la teva llosa,
sabent á ull vist que exa pedra
ton cadáver ja no cobre!
Dins de ta caxa espoltrida
cendra y pols es la teva ossa;

destapí ta sepultura...
sé que 'l temps tot ho devora.
Tes despulles sols romanen
pintades en ma memoria,
sols dins mon cor, Mare meva,
queda ja ta vera tomba.
Mes si obrir un vas esglaya
¿per què 'l cor poruch no gosa,
en ales de sa tendresa,
pujá á trobarte á la gloria?
¡Trist de mí! Mes ales curtes
aletejan y no volan;
impotents per enlayrarse,
á ton cementiri 'm portan.
Per malaltía y vellesa
sent decaygudes mes forces,
y de cada any més mostíes
trob les flors per ta corona.

22 Novembre 1883.

* * *

DEXÍLA jove y garrida,
y com no vegí sa mort,
par que perllongue sa vida
tot lo temps que la recort.
¡Tants d' anys que ma Mare es morta!...
Si avuy me comparegués
tocant, velleta, á ma porta,
potser no la conegués!
Mes en comptes de basarda,
sentiría tot seguit,
qu' era un ángel de la guarda
que 'm vetllava día y nit.

1884.

LA VELLESA

(DERRER ANIVERSARI)

"Hom jove 's mor per força,
et viels per maduresa:
fuyla, flors es escorça
pert l' arbre per veylesa."
GUYLEM DE CERVERA. *Prov.*, 488

ENCARA exa nova absolta...
l' eternal silenci après.
T' escrich per derrera volta
l' aniversari promès.
Fa més temps qu' ets sota terra
del que hi visqueres demunt,
y la dalla que 'ns aterra
me tindrá ben tost defunt.
Del breu somni de la vida
la vellesa m' ha despert;

d' un somni, d' una mentida,
me 'n trau la Mort, qu' es lo cert.
L' esperit y el cors fluxejan
desdint á la voluntat,
l' humor y la veu s' agrejan
escarnides per la edat.
La energía del coratge
tot sovint desapareix,
no 'm dexa segell l' imatge,
la memoria me traheix.
Si alcanç altre aniversari
lo remembraré ab el cor;
la vellesa es un calvari
hon no s' hi cría cap flor.
Poesía y jovenesa
totes dues van ensemps,
lo rimar de la vellesa
sembla fruyta fora-temps.
En plaç curt no hi cal escriure,
la Mort ja no 's pot tardar,
y axí que 'l cors me deix lliure
si no 't trob, t' iré á cercar.
Entretant, Mare, perdona
que cascún any en tal nit,
t' haja fet una corona
del primer brot qu' he cullit.
De tanta anyal recordança

pobra ofrena t' he dexat;
en quaranta anys d' anyorança,
un *llibret* improvisat.
Llibret que fretura esmena,
mes ¡ay! tart cerch corretgir!
Lo escrit de jove ab greu pena
ara vell me fa dormir.
La candela de ma vida
va cremantse ja del vert,
y en la cera consumida
la llum cremallosa 's pert.
No 'ns allarga l' existencia
morir axí á poch á poch,
mirant com la decadencia
du endavant son enderroch.
Lo dall del Temps que 'm destrossa
va ferint sempre més fort;
quan me duguen á la fossa
¡anys haurá que seré mort!
La terrenal esperança
de mí ab cuyta desarrel,
no vull més qu' una anyorança,
qu' es l' anyorança del Cel.
En vèurem á l' agonía
baxa á l' espona del llit
vina á fermhi companyía
fins que exhale l' esperit...

Aquell día de temença
¿serás tú lo meu confort?
Mellor que 'l de la naxença
sía lo jorn de ma mort.

22 Novembre 1885.

***

Tantes coses que 'm mancan, ¿per què anyorar tant, la mare que perdí? ¿per què esta enveja als qui 'n tenen? ¿Per què 'm fa plorar fins el bel de la cabrida quan l' allunyan de sa mare?

Es que ab ella, me sentía aconhortat á la vida obscura y casolana per la que he nascut. Es que la seguretat del seu amor bastava per enfrenar mon cor... Era l' únich escut per les tempestats de la vida.

***

De les alegríes de la infantesa, me 'n despertaren sobtadament.

Amagat en un recó, vaig sentir la consulta de tres metges que pronosticavan ta mort, abans que tinguesses l' infant que esperavas...

Jo era l' únich que sabía ta sentencia de mort, dels de casa, y vaig sentir acréxer infinidament l' amor; vaig ésser el teu enfermer, dos mesos te cuydí y tú no podías descansar si ab enginys filials no 't condormía... Trobavas dolça la mort en los meus braços; mes sortires del perill y rejovenires, y jo 'm vaig entregar á la esperança.

¡Còm t' ho havías de pensar que jo no recullíría ton últim suspir, y aclucaría tos ulls, y te acompanyaría á la tomba, jo que t' estimava tant!...

* * *

Déxam esplayar ab tú, benvolguda recordança.

Quan morires, vaig creure haver arribat ab un pas á tocar les fites en lo camp de la dolor. ¡Qué d' horitzonts, més tart, hi he descuberts!... y de segur á ton costat no 'ls haguera conegut may.

***

Som estat *ta tomba viva,* mes ja aquesta tomba s' esbuca...

Els companys, els amichs, els recorts, els pobles ahon he viscut, tot lo que ha format ma vida, ja es una llarga processó que retorna del seu curs, y cascú del sèquit, al entrar, apaga 'l llum.

Els llums del *tenebrari* s' han apagat un per un, manco el teu, que sols s' ha amagat; ara ja no 'm resta més que 'l terratrèmol de la mort.

Ajúdam y á reveure...

Les llágrimes y la anyorança no s' han acabat, mes sí l' entreteniment de rimar que ha sigut el derrer consol de ma vida y que abandón pera sempre...

***

Tant que he somiat la capella sobre ta tomba, desistesch.

El temps mira de mal ull tot propòsit de dura-

da. Si 'ls noms gloriosos no han bastat á deturar sa má sacrílega, ¿què faría l' amor impotent?

Jo som ta tomba, morirás ab mí.

* * *

Tot es *limitat*, manco la dolor y la anyorança de l' ánima, que son infinides.

Novissims

*
* *

Benehida la Fe santa que alleugera la creu de la vida y fins endolceix l' aspra mort, traguentne la feresa de lo desconegut, que esborrona nostra naturalesa...

Náufrech en la mar oratjosa del dupte, vull salvarme del abís. Tot, tot se ha enfonzat; les onades s' ho han engolit, famolenques de presa...

Tot no: el pal de la Creu lluminosa sura demunt les aygues negres, y ab sobirá esforç de la voluntat, á ella m' abraç ab tot mon cor.

Ella 'm durá al port que ta misericordia ¡oh Pare divinal! nos ha promès al fí de la jornada...

PRÓLECH

RECORDANCES d' infantesa
que tot sovint m' enutjau,
com els llampechs que enlluhernan
fosca nit als viatjans;
Veníu ab les ales blanques
mon cor trist á enrevoltar,
com un esbart de colomes
volta un castell esfondrat.
Si 'ls colps en que m' heu fet nosa
en mal' hora us he engegat,
avuy cerch que 's dexondesquen
certs recorts, que dormiscant,
Des que l' auba de la vida
demunt mon front s' esborrá,

tinch á un recó de memoria
esmortits pel vel dels anys.
Vulga 'l Cel que somrihent tornen
sense donarme l' esglay
que aquella nit me donaren,
que dexí d' ésser infant.
Mes ¡ay Deu! la minyonesa
tan lluny, tan lluny ha volat,
que 'l fil de tals recordances
temoreig que axuxí 'm manch;
Com ja 'm mancan mots é imatges
solsament per començar:
puix mal lo d' aquesta vida
s' uneix ab l' eternitat.
Memoria, no me trahescas
que d' enllá de la mort parl,
en exa visió infantívola
del jorn que vaig combregar...

MORT

QUAN encara del Baptisme,
l' aygua anava degotant
per ma cabellera, sense
que 'l vent del mal l' axugás,

L' ángel que 'm guarda invisible
m' era un amich ben coral;
sovint ab ses ales blanques
me venía á agombolar.

Quan ma mare me dexava
dins el breç endormiscat,
ell m' omplía de besades
fins que 'm feya despertar.

Despert, les meves manetes
cercavan les seves mans,
mes ¡ay! romanían buydes
quan lo volía agafar.

Sentía quan s' apropava,
condormit, son dolç besar,
y 'l veya com una boyra
de llum dins la fosquedat.

Axí 'm va corre la vida
fins á complir los nou anys;
ell mots del Cel me dictava
per ensenyarme á resar.

Fins qu' un jorn, plorant d' enveja,
me va estrènyer tremolant,
el primer en que vaig rebre
lo pa d' amor celestial.

Quan la queda d' aquell día
el més gojós repicá,
sechs los ulls de tantes llágrimes,
cerquí abatut lo descans.

Y tot d' una qu' en ma cambra
sol y fosch haguí romás,

un oratge ple d' aroma
obrí en sech de bat á bat,

La finestra, y dos bells ángels
se n' entraren conversant,
com dues lires trempades
que dos genis fan parlar.

N' era el meu ángel-custodi
y un altre ángel, son company:
« Sa fe santa, el meu li deya,
junts li hem de recompensar;

Mostremli 'l qu' en son pit tanca,
lo qu' ell creu, veja real,
son amor y sa ignocencia
digne amich nostre 'l farán.»

Temorós tot escoltantlos
jo los mirava esglayat:
de front tots dos, m' agafaren
y fent coxí de ses mans,

M' assegueren demunt elles,
pel coll los vaig abraçar,
y sense moure les ales
m' axecaren prest, volant.

Tant volavan, tant volavan,
que perdía l' alenar:
prest víu replegarse Palma
com un feix de campanars.

En mitg de sa bassa blava
Mallorca tota guaytá:
par que á ses illes germanes
estengués de rochs, les mans.

La lluna redona y clara
parexía un sol més blanch;
y depressa rodolava
sense que 'ns enlluhernás.

Axuxí una boyra negra
envers nosaltres feu cap,
y quan fonch davant la lluna
la dexá colors de sanch.

Volava com si les boques
dels trebolins del mestral,
bufantli de part derrera
l' anessen empentejant.

Tant com ella feya vía
me gelava un fret mortal;

vehent que tant m' aborronava,
tement l' ángel qu' espirás,

Mirá 'l núvol, pegá un xiscle,
á l' altre ángel me doná,
y ell volant dret á la boyra
cridava que s' aturás.

Quan ho fou, una conversa
vingué en ales del embat;
lo meu ángel deya ab forsa:
«Te prech que 'l dexes passar.

Es una poncella blanca
plena de fe y caritat;
l' estim més que 'ls de la gloria,
es el primer hom que guart.

Deu reposa en ses entranyes,
Deu lo me té encomanat;
del rich collar que li dava
no n' hi fassas un dogal.»

Dexant son vestit de boyra,
l' Ángel de la Mort guaytá;
les ales tenía negres,
un ropatge groch y llarch,

Tot lo cors li enrevoltava
com un cors amortallat;
«Passa ab ton Ángel custodi,
mes te n' apenedirás;

D' un munt de pols t' enamoras
qu' ab un alè 's torna fanch,»
consirós deya al méu ángel,
l' Ángel de la Mort irat;

«Si tú no sabs lo qu' es l' home
vina á pendre desenganys;
conexerás lo que estimas
y aminvarás l' amistat.»

La negror s' era escampada,
y de boyres un esbart,
cap á terra s' engronsava
correguenthi rius de llamps.

Com els granots dins les bassas
els trons anavan roncant
dins els núvols, que 's movíen
com els vaxells de la mar.

Axuxí, aquell vel de fosca
que tenía el mon tapat,

va esquexarse en mil escletxes
y 's veu dins cada forat,

Comparèxer cementiris,
camps de fosses y hospitals;
les ciutats que 'ls morts habitan
aprop les demés ciutats.

El tuf de la podridura
sortía de cada vas,
y el plant y els gemechs pujavan
que 'ls dolors fan exhalar.

L' Ángel de la Mort somreya
y nos mirava cap-baix,
mes que una sombra venía,
víu tot sorprès y astorat.

Era la sombra d' un jove
qu' en el coll duya un dogal;
aleshores s' acabava
ell mateix d' estrangolar.

Confús mostrava en sa cara
l' enuig del desesperat;
el carcabós de sa llengua
no 'l dexava conversar.

Els ulls ab ses mans fregava
creguentse estar somiant;
¡qué ferest fou el seu xiscle
quan sa sort endeviná!

Era en el mon de les ánimes,
venía del de la carn,
ahon no creya que cap vida
després de mort, començás..

L' Ángel dels defunts callava,
mirantsel tot capejant,
y girantse á n' el méu ángel
aquest mots va dexá anar:

«¡Mira qu' es l' home qu' estimas!
nascut per l' eternitat,
en els plers del mon s' aferra
y 'm tem com lo pitjor mal.

Ama l' ángel de la vida
que 'l mena per dins barranchs,
que l' aprova ab tantes llágrimes,
que l' encadena ab sa carn,

Y á mí, sombra de la vida,
tant com ella natural,

m' aborreix, jo que som gloria,
recompensa y llibertat.

O demana als cuchs, suicida,
perque 'l vagen rosegant,
creguent que sa podridura
la serp del cor matará.

Mes ¡ay! que hi há calaveres
que viuen á dins son vas;
Deu ab més vida castiga
al qui la vida 's llevá...»

De mitja nit, aleshores
pujava l' eco apagat,
y al punt llumenerets verem
correguent dins els fossars.

Se sodrollaren les lloses,
els solchs varen badallar,
y els morts, ab sa closca blanca,
sortiren en llençols blanchs.

Uns pels ciprers s' enfilaren
sens que 'l ciprer se vinclás,
y 's posaren á la guayta
per por d' ésser atrapats.

Tots poch á poch s' axecaren
y s' anavan acostant,
preguntantse per les tombes
dels morts derrers enterrats.

Obriren llurs sepultures,
els bahuls van destapar,
y 'ls morts ab ses mans lligades,
desperts alçaren sos caps.

L' un duya l' hábit de frare
y fou l' home més mundá;
la dona de mala vida
mortallava de vestal.

Poruchs vestíen de guerra
y bandolers d' ermitans;
casi tothom á la fossa
se n' anava disfraçat.

Les calaveres rigueren
fent renóu ab sos barrams,
y á arpades, ses vestidures
los anaren esquexant.

Una ossera d' una adúltera
trobá 'l seu enamorat,

y ell conegué á sa estimada,
per son modo de besar.

Un usuré ab desespero
de grapes voltava el vas;
dexá els recons no gosava,
cercant l' or que tingué abans.

Una nina casta y bella
tota desnúa quedá,
y un estol de calaveres
que encare lo foch carnal,

Duyen-colgat dins els ossos,
la vingueren á abrassar
fent estebó, y ab molta brega
se l' anaren disputant.

Croxíen les bofetades
y ab creus de tomba en les mans,
se trossejavan les closques
ab fressa y renóu d' ossam.

Altres calaveres bones
ab sos braços encreuats,
fogiren de tant escándol
dins la capella á resar...

L' Angel cridá al suicida
diguentli: « Estás judicat,
serveix ara d' alegratge
á n' els morts d' aqueix fossar.»

Tots, llavors, l' enrevoltaren
agafantlo pel dogal,
y fentli grans mans-belletes,
rey lo varen proclamar.

De les fustes de les caxes
feren un castell ben alt;
tregueren llum de l' esglesia
y l' encengueren bufant.

Al entorn de la flamada
començaren á ballar,
fent de coxins y mortalles,
pel seu rey, un setial.

Un lo salpasser va treure,
l' aygua beneyta buydá,
y tocava 'l tamborino
á l' esquena del poal.

Per finir altres la festa,
pujaren al campanar

y anch que estirassen les cordes
no 's remenava un batall.

Mes axí que guaytá l' alba,
los vingueren á ajudar
altres morts, y retronaren
tres campanades baix, baix.

Esporuguits les sentiren,
miraren l' alba esglayats,
y tot d' una s' amagaren
cadascú dins el seu vas.

Dins pochs alens va romandre
quiet altra volta el fossar;
cada llosa se va cloure
y 'ls clots quedaren tapats.

De modo qu' era impossible
que cap viu endevinás,
els escándols y baralles
ni lo bogiot passat.

Com les òlibes no saben
lo qu' es ab sol, la ciutat,
que, xuclant, miren dormida
quan volan pels campanars.

Prest dins son mantell de fosca
la Mort se torná á amagar:
mos dos ángels se miraren
aletejant aturats:

Meditavan indecisos
si 'm tornarían á baix;
jo empenyía y estirava
perque 'm fessen devallar.

Mes, axuxí, sa volada
emprengueren tan aviat,
que l' aire aufegant ma gola
me privava 'l respirar.

Tant volavan, tant volavan,
que 'ls estels varen trobar,
y los dexaren, com passan
els papellons pels parrals.

Y volaren y volaren
fins que l' univers quedá,
com un mosqué de flamades
rodant dins la fosquedat.

Tenía sempre els ulls baxos,
y aminvarse veya els flams

com els cremallons que 's moren
d' un llantoner apagat.

Fosch que fou, que tremolavan
tots dos ángels, vaig notar,
y una de ses ales duyen
esteses demunt sos caps.

Volguí enretirar les plomes
que 'ls ulls m' havíen tapat...
mes ¡ay Deu! lo que vaig veure,
aviat los me fé aclucar.

JUDICI

PER una catifa d' herba
brufada de flors gentils,
somriguent hi llenegava
com un floch de plata, un riu.

Y per lo seu jaç de perles
y de daurats pedrolins,
cantussejant arribava
dins un bell gorch á dormir.

L' aygua, cobrintlo, amagava
la riquesa del seu llit,
y feta un mirall, s' hi veyen
escenes d' un mon distint.

Tot quant amunt succehía
ho retratava su 'l mitg,
y encara el foch de la copia
n' era, á mos ulls, massa viu.

Veya, una bóveda altíssima
voltada de naus sens fí,
lo pedrench de les motllures
com les dels vells monestirs.

Els tronchs dels pilars semblavan
de trepanat degotiç;
les voltes y les arcades
eren archs de Sant-Martí.

Com un llantoner de gloria
d' un núvol d' or clar circuit,
dalt de tot, un home 's veya,
d' uns trenta tres anys complits,

Sa cara ovalada y dolça,
lo front alt y pensatíu,
grans els ulls, negres y baxos,
y á sa boca un bell somrís.

Blanca clenxa li partía
sa cabellera pel mitg,

y jugavan per sa espatlla
sos cabells raulls y fins.

L' esplet de gloria infinita
llúu dins son visatge humil;
portava los peus descalços,
de llana fosca el vestit.

Assegut demunt la boyra
lo duyen els serafins;
sa corona d' estels feta,
deya son nom: *Jesu-Christ.*

Al entorn, un estol d' ángels
com espigues atapits,
axecavan dolços cántichs
ab ses lires de marfil.

Els instruments del Calvari
duyen altres afligits;
la Creu, els claus, les espines,
sanch degotavan seguit.

Més avall, una donzella
seya demunt dos coxins;
la donzella més garrida
que 'ls ulls humans hajan vist.

Dotze estrelles tremolavan
devora el seu cap humil,
y la lluna s' amagava
baix del mantell de satí.

De satí tan blau com l' indi
n' era el manto y lo vestit;
en fils d' or, sa cabellera
s' escampava pels coxins.

Ses mans en creu aplegades
tenía demunt son pit,
y mirava ab ulls dolcíssims
á Jesús, de fit á fit.

Baix de tots, Miquel Arcángel
ab un montant de foch viu,
axecava les balances
que sospesava ab sos dits.

Tremoró cridava als ángels
que s' allunyaren de mí,
perque 'l paratge 'm diguessen
ahon érem del Paradís,

Quan de cop víu les balances
que s' engronsaren xuxí,

y un dels plats, fexuch, va caure
fent en terra greu brugit.

Adins hi havía un home
de sanguinosos vestits;
barba y cabellera roges,
ulls encesos y petits.

Caps degollats el seguíen,
el seguíen fent sospirs,
demanant á Deu justicia
quantre el matador inich.

Lo cap alçá la Donzella,
los ulls gira Jesu-Christ,
y 's trabucá la balança
riguent els mals esperits.

Un altre menut y magre,
á la balança 'l seguí,
ab els punys estrets encara
com si hi tanqués or á dins.

Els badalls que la fam dona
á n' el qui capta arropit,
l' escarrufament dels òrfens
mostrant sa roba á bocins,

Ni la miseria amagada
que devía descubrir,
ni gemechs ni malaltíes,
may lo feren compassíu.

Sombres ploroses de viudes
y de jornalers tullits,
d' haverlos pres l' acusavan,
el pa suhat per sos fills.

En sech caygué la balança
y de tant de pes, croxí.
Llucifer ab sa partida,
lo se 'n mená per endins.

Mes ell ab sa má allargada
dret al Arcángel fogí,
per mercadejá á sa orella,
un lloch en el Paradís.

L' Arcángel trist va somriure
vehent somriure al mesquí
que esperava boca-oberta,
comprá 'l lloch dels escullits.

Irat, ab urpes de flama,
l' emportá el mal esperit

sos cabells sechs li encengueren
y un vel de foch lo cubrí.

Disfressat de bones obres
un hipócrit fent l' humil,
s' afanyava á entrá á la Gloria,
de la balança fogint.

Sos hábits de penitencia
el coll tort, lo mirar trist,
creya que, com en la terra,
tapavan son cor podrit.

Mes l' Angel li mostrá el llibre
hon tot lo que fem s' escríu,
y groch d' esglay, tot llegintlo
l' atreya, badant, l' abía.

Un jove pálit vaig veure,
que á n' aquests altres seguí;
portava vestits de festa
ab deshonest atractíu.

Cabellera perfumada,
ulls negres, mirar lascíu;
la flama de la impuresa
enlletgía el cors gentil.

Donzelles escabellades
li demanavan á crits,
les corones d' ignocencia
qu' ab son alè féu bocins.

Infants borts, pa y ensenyança
y lo nom que 'ls fés sos fills;
ses mares li repetíen
los vots ab que les trahí...

Jesús va arrufar les celles,
la Verge s' empeguehí,
y al punt, d' un núvol de flama
per sempre quedá vestit.

¡Ay Deu! y quants n' hi passaren
revinclantse convulsíus,
entre empentes y rialles
dels de Llucifé atapits!

¡Ay Deu! y quants ne vaig veure
que l' avench aná engolint,
com un gran mar de fumassa,
un calabruix de calíus!

Ple de feresa y angoxa,
els ulls d' aquell gorch alcí,

y encara més s' ovirava
de lo que ja havía vist.

Dels dos punts més lluny, voltavan
archs y archs de Sant-Martí
qu' en lo més alt s' arropían
baix dels peus de Jesu-Christ.

Les colors de la part dreta
n' eran colors molt garrits;
semblavan archs de alimares
ó unes bandes de rubins.

Mes los de la part esquerra
entristíen l' esperit,
ones de llamps parexíen,
de cremallons infinits.

Els archs de la dreta 's veyen
d' una boyra d' or sortí;
els esquerres s' envencavan
en un clot de fum y crits.

Per una part se 'n pujavan
grans exèrcits d' esperits,
els que la Mort de sos cossos
venía de despartir.

Volant els uns s' axecavan
com esbarts d' estels lluhint,
abraçats ab sos custodis
de qui foren dirigits.

Y devallavan per l' altre
empesos pels trebolins,
els esperits que cahíen,
dels seus ángels aborrits.

Trabucats per la balança,
unglejantse ab grans sospirs,
repetíen les paraules
ab que foren malehits.

¡Ay Deu! ab quins ulls miravan
als qui al Cel feyen camí,
los qui allá dessá tombavan
carregats pel feix dels crims!

Entristit d' aquella vista
á mirá en el gorch torní,
per vèurer els justs qu' anavan
á seure entre els escullits.

¡Còm s' axamplá 'l cor, tot d' una
que víu cap amunt partir

ab goig, alenant depressa
tants de Sants y Benehits.

Brollant claror y alegría
tots s' anavan embellint,
fins á clarejar set voltes
més que 'l sol ardent d' estíu.

Entraren axí, y entraren
benaventurats á mils,
com si espès brollador d' astres
de la balança sortís.

Y era que sanch dels martiris
cahia á gotes ben sovint,
demunt les ánimes bones
y els dolents arrepentits.

Aquella sanch redemptora
de llum los feya vestir,
y tombava la balança
de la part del Paradís.

Axí anaren passant verges
y penitents emmagrits,
y pobres que 's resignaren,
y senyors caritatíus.

Mes de tants, un, la balança
mantengué un instant al fí,
dins un plat les bones obres
y á ne l' altre los seus críms.

¡Ay! el plat del mal pesava...
ja se 'l veya aná á partir...
y ni una gota cahía
de la sanch dels redimits.

Sens alè, mancantli forces,
se desmayava aturdit,
quan alçá els braços en l' ayre,
arrencá el xiscle més viu,

Y mirant la Santa Verge
va caure en sech, esmortit.
Envers del pobret, María,
acalá els ulls compassíus,

Regalaren dues llágrimes
de sos llagrimars divins,
voltaren demunt sa saya,
d' allá varen rebotir

A la balança lleugera,
y el plat del bé resistint,

va trabucar aquella ánima
en les mans dels serafins.

A les hores, agrahida,
abaix dels peus s' ajopí
de la Donzella, besantli
el galó de son vestit.

Axecada per María
fou presentada á son Fill;
y comunicantli gloria
la benehí Jesu-Christ.

La alegría va recorre
tots aquells cors, y 's sentí
los ensencers y les músiques
retronant dins l' infinit.

Decembre de 1846.

NOTA

Algunes de les composicións d' est llibre escrites en la primera joventut de mon Pare, foren esmenades molts anys després; especialment en una d' elles, la titolada *Una visita als Morts*, les correccions ab que més tart va enrodonirla mudaren tant l' ordre general de la poesía, que l' he volguda copiar, puix crech no desplaurá de trobar açí, als quí vulgan llegirla:

UNA VISITA ALS MORTS

(MALLORQUÍ)

Ja tènch tantes fuyes negres
en el llibre del mèu cor;
la Mort ab lletres de llágrimes
escrits m' hi tè tants de noms,
que en les ciutats dels qui viuen
anyòr les ciutats dels morts,
pus conech pels cementeris
mès gènt qu' en els altres llochs.

Entre sòmbres dels qui fòren
á plè y sossegat me trob;
entre trossos de mortayes,
cabeys que guaytan á flochs,

ossos negres, closques blanques,
fustes forrades d' ercot,
y lloses que á ningú enganan
adulant en lletres d' or.

El paratge de les fosses
y del oblit, el *camp-santo*,
es lo que cerch primè á un poble
lo dia que hi entr' de nou;
perque al mitg de creus y tòmbes
á l' eternitat m' acost,
y veig millò que 'm rodeja
si entre el mòn y el cel me pos.

Desd' aquest, jo mir la vida
sens espellejar de por,
y á la Mort com á una mare
qu' als fills amorosa adorm.
Perque á fe m' ha dit sempre
que res sonia l'aquel sòc,
li ha un paratge ahont s' enterra
lo mes baresa y mes foch.

Res vuy vos las vesta
perque es la fita *dels Morts*,
[illegible] que la vostra festa
a la negra es nostre-pasar.
[illegible] perque vuy vengut
[illegible] lloses
[illegible] y les cenyra,
[illegible] cinc cuatre pasos.

[illegible] las dos de cassa,
[illegible] la mortalya [illegible]
[illegible] las dos de la vida,

dòna alegría á mon cor.
Sí que pochs dias m' espèran
dalt del puig hòn surt el sol:
astre de la mèua vida
á un ters de carrera s' pon.

Com apach lo llum al vèspre
mortaya 'm sembla el llençol,
sènt els fustèrs qui planetjan
y d' un baul clavan les posts.
Com que lluny sentiga un cávech
que per mí dòna grans colps,
y mes germanes que resan,
tayant y cosint son dol.

Cada hora, una veu m' avisa
qu' en res l' esperança pos,
y 's despedeix cada dia
mon esperit de mon cos.
Aquest del llim de la terra
á la terra ja fa goig,
s' altre ja axampla ses ales
per axecá amunt son vol.

Dèu fassa que jo quan muyra,
com un infant que s' adorm,
muyra donant *l' arreveure*
xelèst y alègre á tothom;
besant estret un Sant-Cristo
en brassos de gènt qui plor,
y veyènt ángels qu' allunyan
l' esperit mal que s' acost.

Tòt sovint de les petjades
dels amichs sentí el renou,

y quan s' en vajan me dèixen
oraciòns, sospirs ó flors;
els salms que resa l' Iglèsia
vèngan á guardarme el so,
y els parènts vèngan á absoldre
com jo pe' ls passats he absolt.

Entre tant, fills de la terra,
dormíu bè y guardáume lloch:
¿no s' ver, morts, que quan me dugan
entre voltros fret y groch,
conversarém, farém fèstes,
farém processòns y jochs,
com feis tòts plegats els vèspres,
si es bèn fòsch y es fossèr dorm?

¿No 's ver que quan del judici
el crit dins el vas retron,
enllá tirarém les lloses;
y si Dèu mos mira ab goig,
veurém llevonses com moren
la terra, estrelles, y el sol,
y riguènt, com esglayada
la Mort matexa se mor?

Per ara, fills de la terra,
dormíu bè, y guardáume lloch;
veníume á sortí' á camí
quan no puga di' el mèu cor:
«Per los cossos qui sofriren
bon remey y bon repós:
per les ánimes que amaren,
llum eterna, etern consol.»

Novembre 1849.

TAULA

ADVERTENCIA AL LLEGIDOR. VII
ESPERANT LA MORT.. XI

REMEMBRANCES DE LA MORT

*** 3
Á un ciprer. 5
¡Oh Mort!. 7
Una visita als morts. 10
La mortalla. 15
L' alberch derrer.. 18
Entre mur y espasa. 22
Decepció. 24
*** 27
Lo llorer y 'l ciprer. 29
A la mort d' en Piferrer.. 31
La vesprada de Tots-sants. 32
Al complir vinticinch anys. 36

A la mort d' una nebodeta de sis anys, després de llarga agonía. 39
Al complir trenta anys. 44
A la mort d' en Xavier Llorens. 49
Complant.—A la mort de mon coral amich X. . . 50
A mon fill. 53
La sesta. 55
Á la mort d' en Joseph María Quadrado.. . . . 66
Memento. 69
La fulla seca. 71
Cap d' any.. 75
Esperant la Mort. 77

NOVA DANÇA DE LA MORT

* * * 81
La mort de la mesquineta. 83
La mort del cavaller.. 85
La mort del patge ó joglar.. 89
La mort del pastoret.. 94
L' espill. 99
Los missatges de la Mort. 102
¡Axó ray! 111
Lo pler y el penediment. 117
Les gales de Sant Johan.. 128

LLIBRET DE ANIVERSARIS

Endreça... 143
1844. 147
L' hora baxa. 149
Primer aniversari. 154
Prometença. 159
Al Novembre.. 162

1848. 167
Vida penada. 169
Al obrir ta tomba.. 171
La Roqueta. 173
*** Avuy toca á ma orfanesa. 176
La corona del roser. 180
1851. 182
1852. 184
Matinal. 186
Diada de Santa Cecilia. 189
185... 191
Un altre bes. 194
1857. 196
Mos somnis. 198
Nostre catalanesch. 200
La cayguda de la fulla. 203
1864. 206
Fesme lloch 207
La llantia. 209
1868. 211
La llar. 213
Als ciprers de sa tomba.. 216
La Seu. 219
Ran del breç. 224
*** N' es tan dolç el nom de mare. 225
La treuga de ma orfanesa. 226
Lo día dels morts.. 227
Sonet. 229
Lo camí de la Mort. 230
Doblada orfanesa.. 231
Les ales.. 234
*** Dexila jove y garrida.. 236
La vellesa. 237
*** 241

NOVÍSSIMS

. 247
Pròlech.. 249
Mort. 251
Judici. 266
Nota. 279

Fou acabat
de estampar aquest llibre en
la imprenta de Joseph Espasa, lo dia 31 de
Març de l' any del Senyor
MDCCCXCVIII

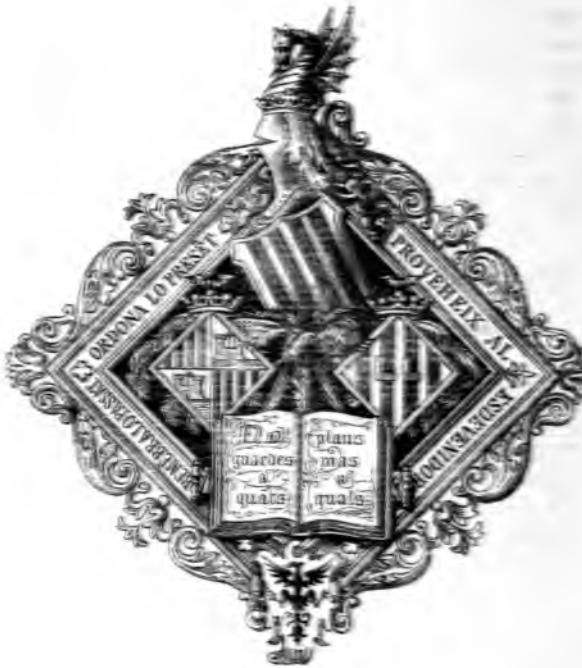
PROVEHEIX AL
ESDEVENIDOR
EL ORDONA LO PRESENT
MINISTERI DE LA GENERALITAT
Dos
guardes
a
quals
plans
dels
quals